

UPRAVLJANJE MREŽE GORNIŠKIH VASI

Priročnik za izvajanje

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

ALPENKONVENTION
CONVENTION ALPINE
ALPSKA KONVENCIJA
CONVENZIONE DELLE ALPI

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

BERGSTEIGER
DÖRFER
GORNIŠKE VASI

UPRAVLJANJE MREŽE GORNIŠKIH VASI

Priročnik za izvajanje

UPRAVLJANJE MREŽE GORNIŠKIH VASI

Priročnik za izvajanje

Izdajatelj: Ministrstvo za naravne vire in prostor,
Direktorat za prostor in graditev

Avtor: Miro Eržen, Planinska zveza Slovenije

Jezikovni pregled: Veronika Susman - Planinska zveza Slovenije

Fotografija na naslovnici: Miro Eržen

Oblikovanje, prelom, priprava za tisk, tisk: Grafika Zupan, Gozd Martuljek

Naklada: 200 izvodov

Ljubljana, julij 2025

Priročnik je nastal v okviru naročila Ministrstva za naravne vire in prostor - veza pogodba št. 2560-24-510044 - Priprava enotnega priročnika za izvajanje Gorniških vasi Alpske konvencije v Sloveniji ter izobraževanje in usposabljanje. Namenjen je županom občin - članic mreže v Sloveniji, vodjem projektnih skupin, partnerjem projekta v članicah ter za usposabljanje in izobraževanje v okviru Planinske zveze Slovenije.

Ponatis, kopiranje ali drugo reproduciranje brez soglasja Planinske zveze Slovenije, ni dovoljeno.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

711.4(292.443)(035)
502.131.1(292.443)(035)

ERŽEN, Miro
Upravljanje mreže gorniških vasi : priročnik za izvajanje /
[Miro Eržen]. - Ljubljana : Ministrstvo za naravne vire in prostor,
Direktorat za prostor in graditev, 2025

ISBN 978-961-6276-63-4
COBISS.SI-ID 242817539

Uvod	7
Spremne besede	8
Konvencija o varstvu Alp	10
2.1. Delovanje Alpske konvencije in njeni organi	12
2.2. Protokoli Alpske konvencije	14
2.2.1. PROTOKOL UREJANJE PROSTORA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ	14
2.2.2. PROTOKOL VARSTVO NARAVE IN UREJANJE KRAJINE	14
2.2.3. PROTOKOL HRIBOVSKO KMETIJSTVO	14
2.2.4. PROTOKOL GORSKI GOZD	15
2.2.5. PROTOKOL TURIZEM	15
2.2.6. PROTOKOL ENERGIJA	15
2.2.7. PROTOKOL VARSTVO TAL	15
2.2.8. PROTOKOL PROMET	16
2.3. Deklaracije	16
2.3.1. Deklaracija o prebivalstvu in kulturi	16
2.3.2. Deklaracija o podnebnih spremembah	16
2.4. Oblike sodelovanja na lokalni in regionalni ravni	17
2.4.1. Omrežje občin »Povezanost v Alpah«	17
2.4.2. Alpsko mesto leta	17
2.4.3. Biseri v Alpah	17
2.4.4. Alparc – mreža zavarovanih območij	18
2.4.5. Program Alpski prostor	18
2.4.6. Gorniške vasi	18
2.5. Izvajanje Alpske konvencije v Sloveniji in primeri dobrih praks	18
2.6. Povzetek	19
GORNIŠKE VASI / Bergsteigerdörfer®	20
3.1. Osnove mreže	20
3.1.1. Trajnost in trajnostni razvoj	20
3.1.2. Zasnova projekta Gorniške vasi	20
3.1.3. Osnovni dokumenti	21
3.1.4. Pristopni dokumenti Planinske zveze Slovenije in njena vloga pri realizaciji pobude	21
3.1.5. Pristopni kriteriji	21
3.1.6. Organizacijska shema upravljanja Gornjskih vasi na mednarodni ravni	22
3.1.7. Pristojnosti in odgovornosti Planinske zveze kot nacionalnega nosilca mreže Gornjskih vasi	23
3.2. Priprava pobude za potencialno kandidaturo občine za vstop v mrežo Gornjskih vasi	25
3.2.1. Oblikovanje stališča širšega kroga deležnikov na območju potencialne kandidatke do pobude oziroma kandidature	27
3.2.2. Pristopni kriteriji - namen in obveznost spoštovanja	27
A. Izločilni kriteriji	27
A.1. Premalo turistične infrastrukture	27
A.2. Premalo poudarjen alpski izgled krajine, prevladovanje tehnologije, degradirana področja	28
A.3. Območje nima karakteristike naselja	28
A.4. Lokacija v neposredni bližini velikih prometnic	28
B. Obvezne vsebine, ki jih mora izpolnjevati potencialni kandidat	28
B.1. Osnovni turistični pogoji	28
B.2. Kompetence na področju gornštva	28
B.3.a. Splošni izgled območja kandidatke	29
B.3.b. Kakovost krajine	29
B.4. Možnost mobilnosti za goste brez lastnega prevoznega sredstva	29
B.5. Kakovost sodelovanja	29
C. Pomembni dopolnilni kriteriji	30
C.1. Pokrivanje osnovnih potreb turistov	30
C.2. Kulturne in regionalne posebnosti	30
C.3. Ponudba s področja gornštva in planinarjenja	30
C.4. Pomen zavarovanih območij	30

D. Razvojni cilji	31
D.1. Trajnostna raba naravnih virov	31
D.2. Razvoj Gorniške vasi in sodelovanje	32
D.3. Občinsko prostorsko načrtovanje, kmetijstvo in gozdarstvo	32
D.4. Turizem –gornišтво in partnerji projekta	33
3.2.3. Oblikovanje projektne skupine, vodja, člani in osnovne naloge	34
3.2.4. Preliminarna ocena Planinske zveze Slovenije in zunanjega eksperta	35
3.3. Postopek priprave uradne kandidature in njena predstavitev Mednarodnemu upravnemu odboru	37
3.3.1. Najava kandidature	37
3.3.2. Priprava uradne kandidature	37
3.3.3. Predstavitev uradne kandidature Mednarodnemu upravnemu odboru	38
3.3.4. Pridobitev končne potrditve kandidature v organih upravljanja občine in lokalnega prebivalstva	38
3.4. Priprava končne predstavitve kandidatke pred Mednarodnim upravnim odborom	39
3.5. Priprava svečanega pristopnega dogodka nove članice	40
3.5.1. Datum in kraj svečanega pristopnega dogodka	40
3.5.2. Vsebinska in tehnična priprava predstavitvene knjižice	40
Obvezne vsebine predstavitvene knjižice	41
3.5.3. Vabilo na pristopni dogodek	43
3.5.4. Projektni partnerji	44
3.5.4.1 Uporaba blagovne znamke Gorniške vasi/Bergsteigerdörfer za označevanje prehrambnih izdelkov in izdelkov drobne obrti	44
3.5.5. Izvedba pristopnega dogodka	45
3.6. Aktivnosti po izvedenem pristopu nove članice v mrežo Gorniških vasi	45
3.6.1. Program spremljanja izvajanja projekta in razvojnih aktivnosti	45
3.6.2. Podatki in vsebine programa spremljanja na ravni projektne skupine	46
3.6.2.1 Osnovni podatki za pripravo programa:	46
3.6.2.2 Vključevanje pobud in sklepov mednarodnega odbora Gorniških vasi	46
3.6.2.3 Lokalna turistična organizacija in vključevanje poslanstva Gorniških vasi v strategijo razvoja lokalnega turizma	47
3.6.2.4 Program stalnega izobraževanja projektnih partnerjev	47
3.6.2.5 Program aktivne udeležbe na dogodkih, pomembnih za izvajanje Gorniških vasi in Alpske konvencije	47
3.6.2.6 Aktivna udeležba na letnih srečanjih Gorniških vasi	48
3.6.2.7 Priprava koledarja prireditev in dogodkov, povezanih s poslanstvom Gorniških vasi	48
3.6.2.8 Sistem kontrolnih mehanizmov izvajanja poslanstva Gorniških vasi na vseh ravneh	48
3.6.3. Naloge in vsebine programa dela občine po vstopu v mrežo	49
3.6.4. Naloge in vsebine programa dela Planinske zveze Slovenije v okviru spremljanja delovanja članic mreže Gorniških vasi iz Slovenije	49
3.7. Nacionalni upravni odbor Gorniških vasi v Sloveniji	51
Sklep	52

Pomen uporabljenih kratic

GV	Gorniška vas; Gorniške vasi (Bergsteigerdörfer)
P	partnerji projekta
PZS	Planinska zveza Slovenije
ÖAV	Österreichische Alpenverein (Avstrijska planinska zveza)
DAV	Deutscher Alpenverein (Planinska zveza Nemčije)
CAI	Club Alpino Italiano (Planinska zveza Italije)
AVS	Alpenverein Südtirol (Planinska zveza Južne Tirolske)
SAC	Swiss Alpine Club (Planinska zveza Švice)

V fazi prvih pobud za vstop v mrežo Gorniških vasi smo v samem pristopnem procesu zaznavali visoko motivacijo pri vodstvih občin, članih projektnih skupin in ostalih dejavnikih, ki v tem procesu delujejo oziroma sodelujejo.

Po samem vstopu pa ugotavljamo, da ta »naboj« precej zbledi, pogosto se zamenjajo člani projektne skupine ali celo vodstvo občine in nekako prevlada občutek, da je cilj dosežen; kar pa je seveda daleč od zelenega končnega cilja: da nova članica mreže Gorniških vasi na vseh področjih zaživi v pravem smislu poslanstva mreže.

Zato smo v Planinski zvezi Slovenije pripravili usmeritve za vodenje mreže Gorniških vasi v Sloveniji, in sicer kot strnjen povzetek vseh tistih vsebin, ki so temelj Gorniških vasi ter tistih aktivnosti, ki jih morajo članice izvesti v fazi pristopnega procesa in po samem vstopu oziroma v daljšem obdobju po njem. S pričujočimi usmeritvami želimo vsem morebitnim novim kandidatkam nazorno pokazati obseg aktivnosti in odgovornosti članstva. S tem jih ne želimo odvrniti od kandidature, ampak jih želimo pripraviti na odgovoren pristop ter odločitve. Po drugi strani pa želimo, da slovenske članice mreže v usmeritvah najdejo vzpodbudo za nadaljevanje potrebnih aktivnosti, saj je vstop v članstvo samo začetek poti uveljavljanja načel Gorniških vasi v razvoju vsake članice. Upamo in želimo, da bi v teh usmeritvah našli odgovore na različna vprašanja, ki se dnevno pojavljajo tako med člani projektnih skupin (posebej novimi) kot tudi v vodstvih občin.

Seveda je ob še tako obsežnem dokumentu nemogoče zajeti vse situacije in odgovore na odprta vprašanja; nenazadnje se tudi na mednarodni ravni zaradi različnih vplivnih faktorjev poslanstvo Gorniških vasi neprestano dopolnjuje in prilagaja. Zato je še vedno pomembno tesno sodelovanje z vsemi članicami. Če pa bodo v usmeritvah vsi sodelujoči našli odgovore na večino vprašanj ali dilem, potem smo z njimi dosegli njihov osnovni namen.

Miro Eržen,
nacionalni vodja projekta Gorniških vasi pri Planinski zvezi Slovenije

Spremne besede

Slovenija ima približno tretjino alpskega sveta, za katerega so značilni gorska narava in krajina, alpska kulturna dediščina in gornišтво. Alpe so osrednji gorski masiv med Sredozemskim morjem na zahodu in Panonsko ravnino na vzhodu, ki si ga delimo z Avstrijo, Italijo, Švico, Nemčijo, Francijo, Lihtenštajnom in Monakom. S temi državami smo pred več kot tridesetimi leti podpisali mednarodno pogodbo o ohranjanju in trajnostnem razvoju Alp – Alp-sko konvencijo.

Privlačnost Alp je bila skozi pretekla zgodovinska obdobja razlog za pospešen turistični razvoj, ki je omogočil prihodnost lokalnemu prebivalstvu in spodbudil lokalno ekonomijo, marsikje pa je turizem alpske kraje spremenil v velika turistična središča z obsežno infrastrukturo in tokovi turistov.

A Alpe nudijo možnosti za oddih in doživetja narave in krajine tudi brez velike infrastrukture.

To je spoznanje mreže Gorniških vasi, ki je pod vodstvom planinskih zvez alpskih držav, med njimi Planinske zveze Slovenije, in pod okriljem Alpske konvencije prerasla v vsealpski projekt, ki trenutno vključuje štirideset krajev, med njimi štiri slovenske. Gorniške vasi so usmerjene v mehke oblike turizma, pohodništvo, opazovanje ter doživljanje narave, uživanje v čistem gorskem zraku in krajinskih pogledih. Vključevanje naravnih in kulturnih virov lokalnega prostora omogoča lokalne vire dohodka, kar je pomembna spodbuda za mlade, da lahko najdejo svojo prihodnost v kraju.

V mrežo Gorniških vasi so trenutno vključene Jezersko, Luče, Dovje-Mojstrana in Baška grapa, na kar smo zelo ponosni. Za vstop so morale izpolniti določena merila. Poleg fizično-geografskih so pomembna tudi druga merila, s katerimi se ocenjuje njihovo ohranjenost, identiteto, kakovost in lokalno ponudbo.

S tem svojim poslanstvom so Gorniške vasi pomemben instrument za izvajanje usmeritev Resolucije o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije, nacionalnega strateškega prostorsko-razvojnega dokumenta, sprejetega leta 2023 v Državnem zboru, ki posebej izpostavlja pri-ložnosti v gorskih krajih na odmaknjenem slovenskem podeželju.

Postati Gorniška vas je razvojna odločitev, ki jo sprejme lokalna skupnost skupaj s partnerji, ponudniki storitev. Je vizija, da želi lokalna skupnost ohraniti vse svoje prednosti, zaradi katerih je bila sprejeta v mrežo Gorniških vasi in jim v svojih lokalnih razvojnih načrtih po načelu »manj je več« slediti tudi v prihodnje. Je zaveza med občinskim vodstvom in lokalnim prebivalstvom, ki svojo prihodnost vidijo v gorskem svetu in so pripravljeni uživanje gorske lepote na okolju in prebivalstvu prijazen način omogočiti tudi drugim. Ta priročnik je namenjen vsem sedanjim in prihodnjim Gorniškim vasem, z namenom seznaniti se s poslanstvom Gorniških vasi in njegovim udejanjanjem v praksi.

dr. Nataša Bratina,
generalna direktorica Direktorata za prostor in graditev na
Ministrstvu za naravne vire in prostor

Kako lahko zagotovimo, da bo alpski prostor ostal zatočišče sprostitev in doživetij za njegove obiskovalke in obiskovalce? Kako lahko hkrati ohranimo visoko kakovost življenja ljudi in drugih vrst, ki tukaj živijo? Kako lahko zagotovimo uspešnost gospodarstva, ne da bi pri tem škodovali okolju, od katerega so te dejavnosti odvisne?

S tem velikim izzivom se Alpska konvencija ukvarja že od samega začetka svojega obstoja. To počne s svojimi protokoli, vključno s protokolom o turizmu. V njem se je osem alpskih držav in Evropska unija zavezalo k obravnavi učinkov turizma na lokalno prebivalstvo in okolje ter k spodbujanju bolj trajnostnih oblik turizma.

Gorniške vasi so vzniknile kot prikaz, da je zaveze iz tega protokola mogoče uresničiti. Danes gre za živahno omrežje, ki se razprostira širom Alp in zasleduje cilje, ki si jih lokalne skupnosti zastavljajo za v prihodnje: ne večje, hitreje in višje, temveč bolje, bližje, manjše in mirnejše.

Gorniške vasi so poseben projekt izvajanja Alpske konvencije. Njihova skupna vizija za bolj trajnostni turizem, cvetočo alpsko kulturno in jezikovno dediščino ter dobro kakovost življenja je najboljši primer, kako Alpsko konvencijo prenesti v prakso.

Alpska konvencija utira pot trajnostnemu življenju v Alpah in Gorniške vasi so odličen primer, kako to izgleda na terenu. Ti edinstveni kraji, ki jih zdaj najdemo že v več kot polovici alpskih držav, so jassen pritrdilni odgovor na vprašanje, ali je naravi prijazen in trajnostni turizem v Alpah mogoč.

Alenka Smerkolj,
generalna sekretarka Alpske konvencije

Turizem vedno bolj prodira tudi v zadnje predele gorskega sveta in s svojimi spremljajočimi zahtevami, in tudi posledicami, postopno spreminja ne samo krajino ampak tudi ljudi, ki živijo v alpskih dolinah. Veliki industrijski sistemi, ki so dolga desetletja dajali kruh tem prebivalcem in jih ob sočasnem obdelovanju manjših, po hribovitem svetu razdrobljenih kmetij zadrževale v gorskem svetu, so v veliki meri propadli in s tem postavili prebivalce pred zahtevno nalogo najti vire za preživetje ali se celo odseliti. Turizem predstavlja eno izmed možnosti, katerega razvoj sta še pospešila razvoj prometnic in splošno izboljšanje mobilnosti. Ob velikih vlaganjih v turistično infrastrukturo v gorskih centrih se je močno povečal turistični obisk, ki ga v zadnjih letih še povečujejo klimatske spremembe z vročimi poletji, ki so posebej težavna v večjih mestih.

Ko je avstrijska planinska zveza v prejšnjem desetletju začela s pobudo Gorniških vasi, smo njegovo poslanstvo in cilje prepoznali tudi v Planinski zvezi Slovenije. Pridružili smo se planinskim zvezam Avstrije, Nemčije, Južne Tirolske, Italije in Švice), ki so se zavezale podpirati razvoj turizma v manjših občinah (krajih), ki imajo dolgoletno gorniško tradicijo in si želijo na tej osnovi razvijati trajnostni turizem v omejenem obsegu, brez velike turistične infrastrukture ob sočasnem spoštovanju lokalne tradicije in običajev.

Zahvaljujemo se županom, predvsem pa prebivalcem članic iz Slovenije, da so se odločili za nadaljnji razvoj v duhu poslanstva Gorniških vasi in vsem želimo veliko uspeha na naši skupni poti.

Jože Rovani,
predsednik Planinske zveze Slovenije

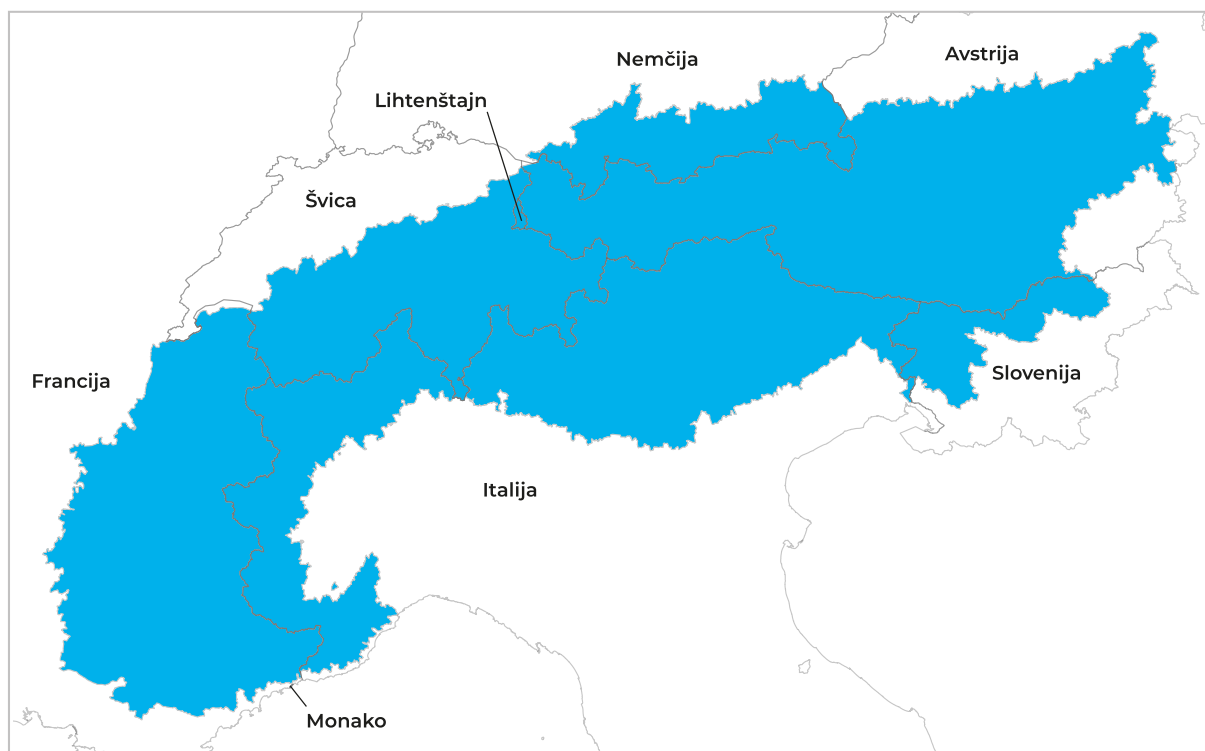
Konvencija o varstvu Alp

Alpe predstavljajo edinstven prostor, ki ga bogati izredna raznovrstnost rastlinstva ter živalstva in so življenjski prostor za 14 milijonov ljudi. Toda Alpe so ogrožene zaradi masovnega turizma, prometa in podnebnih sprememb.

Alpske države so v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je začel hiter gospodarski razvoj, začutile potrebo po trajnostnem razvoju alpskega prostora. Interesi po gospodarski izrabi Alp, ki bi imeli za posledico pretirano siromašenje alpskih ekosistemov, so bili veliki, struktur, ki bi te težnje omejile, pa ni bilo. Z ustanovitvijo Mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRA) se je iz kroga zanesenjakov, kritična razprava o vse bolj nebrzdanih interesih kapitala na področju turizma, prometa, energetike, industrije in kmetijstva po ranljivem alpskem prostoru, ki tudi za velik del srednje Evrope opravlja številne pomembne ekosistemske funkcije, širila v širši družbeni prostor. Iz tega se je porodila ideja o skupnem varovanju Alp in v prizadevanjih za njeno formalizacijo se je izoblikovala zamisel o Alpski konvenciji kot pogodbi o varovanju Alp, h kateri so bile povabljene vse države alpskega loka: Avstrija, Italija, Francija, Švica, Lichtenštajn, Nemčija, Monako in tedaj še Jugoslavija, ki jo je v letu 1991 nasledila Slovenija. Tako je nastala prva mednarodna pogodba v Evropi, namenjena zaščiti alpskih ekosistemov, promociji trajnostnega razvoja ter skrbi za ohranitev duhovne in snovne dediščine ter kulture.

Z Alpsko konvencijo so pogodbenice oblikovale skupno vizijo varovanja Alp, ki temelji na čezmejnem sodelovanju, opazovanju ter pripravi skupnih projektov in politik, pri tem pa so se naslonile na obstoječe usmeritve nacionalne zakonodaje z navedenih področij. Namen Alpske konvencije namreč ni bil spreminjati že sprejete zakonodaje posameznih držav, ampak združiti posamezna prizadevanja po državah na širšem alpskem območju. S svojimi določili pa Alpska konvencija pomeni dodaten vzvod za prehod na trajnostni pristop k razvoju na mednarodni ravni.

Večina omenjenih držav je konvencijo podpisala leta 1991. Zaradi znanih političnih pretresov v nekdanji Jugoslaviji ter po osamosvojitvi Slovenije je leta konvencijo podpisala v letu 1993, Monako pa leta 1994. Alpska konvencija je postala okvir za sodelovanje in izmenjavo dobrih praks, z namenom, da se prepreči ponavljanje slabih praks, ki so jih že doživeli v drugih gorstvih.

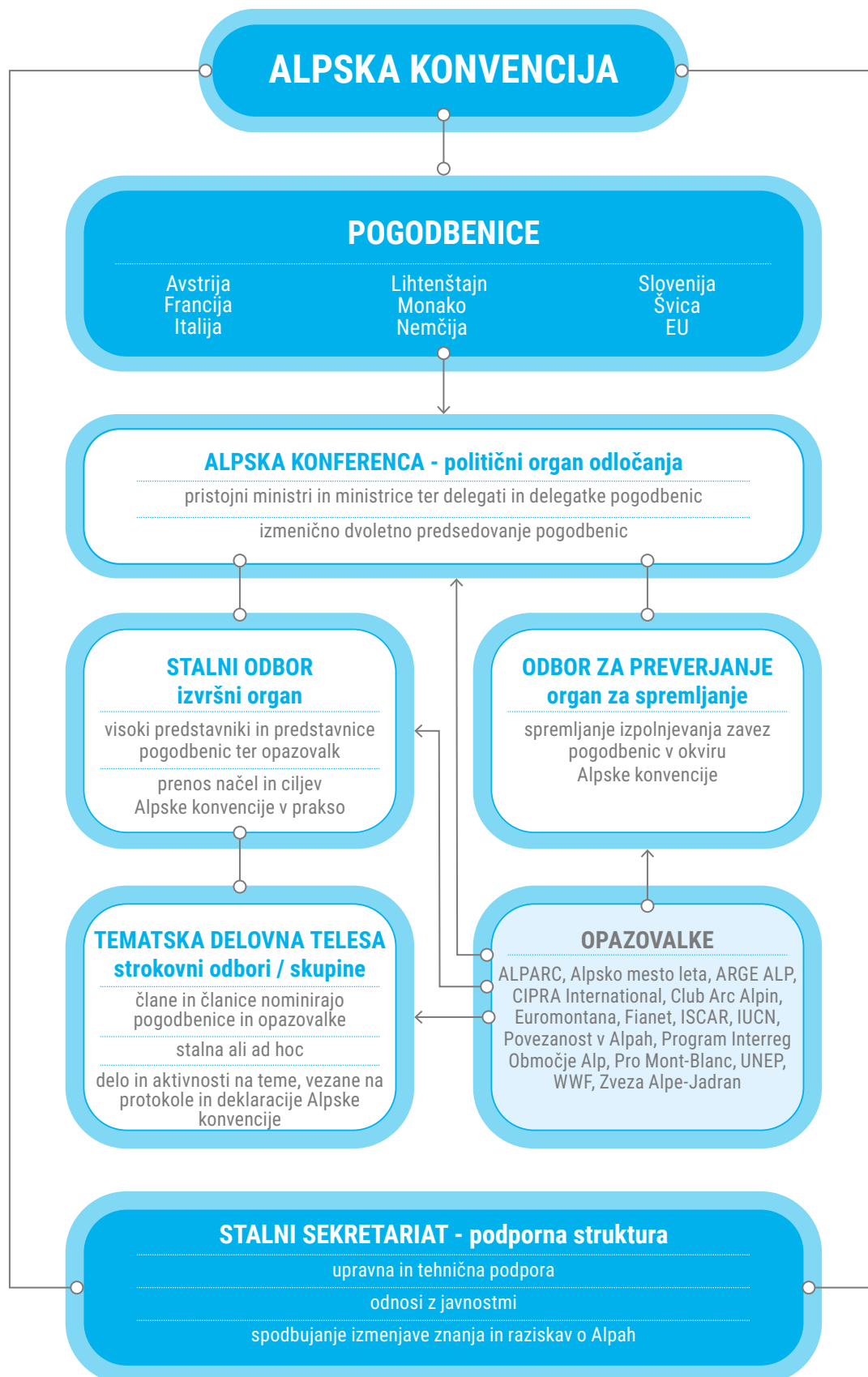

Slika 1: Območje Alpske konvencije (Vir: Stalni sekretariat Alpske konvencije)

Da je potrebna ustrezna zaščita oziroma varovanje Alp nakazujejo nekateri trendi v tem prostoru:

- območje Alp se s podnebnimi spremembami segreva hitreje kot je svetovno povprečje in je trenutna povprečna temperatura za 2°C višja kot ob koncu 19. stoletja;
- posledica segrevanja je hitro zmanjševanje ledenikov, ki grozi, da bodo do leta 2050 popolnoma izginili;
- hitro povečevanje izgradnje turistične infrastrukture na območju Alp, predvsem smučarskih središč s pripadajočo žičničarsko infrastrukturo ter povezovanjem posameznih predelov v zaključena smučarska območja;
- Alpe postajajo najpomembnejše evropsko hidroenergetsko območje, kar se odraža v gradnji velikega števila hidroelektrarn na tem območju;
- zgrajene so številne za avtomobile dostopne ceste v najbolj oddaljene alpske doline in preko prelazov, kar je povzročilo veliko obremenitev narave ter lokalnega prebivalstva;
- zaradi podnebnih sprememb je čutiti velik pritisk obiska turistov iz večjih urbanih središč na območje Alp, še posebno v poletnih mesecih.

2.1. Delovanje Alpske konvencije in njeni organi

Slika 2: Organizacijska shema delovanja Alpske konvencije
(Vir: Stalni sekretariat Alpske konvencije (2025). 10. poročilo o stanju Alp.)

Alpska konferenca je najvišji organ Alpske konvencije in predstavlja politični organ odločanja, ki ga sestavljajo ministri, pristojni za področje okolja, v državah pogodbenicah in opazovalci. Zaseda vsaki dve leti pod vodstvom predsedujoče države. Alpske konference se kot opazovalci udeležijo Združeni narodi in specializirane organizacije v okviru le-te, Svet Evrope in vse evropske države. Alpska konferenca lahko odloča o ustanovitvi delovnih skupin, spremlja njihovo delo ter sprejema vsebinske in potrebne finančne odločitve.

Stalni odbor je izvršilni organ Alpske konference, ki mu predseduje predsedujoča država pogodbenica. V njem sodelujejo vse države pogodbenice in opazovalci. Zagotavlja uresničevanje idej, načel in ciljev Alpske konvencije v praksi.

Odbor za preverjanje je organ, ki preverja, ali se v praksi izvajajo obveznosti in zaveze, ki izhajajo iz Alpske konvencije ter predlaga Stalnemu odboru priporočila za odpravo pomanjkljivosti izvajanja Alpske konvencije.

Stalni sekretariat je koordinacijsko telo, ki ga vodi generalni sekretar Alpske konvencije. Sedež sekretariata je v Innsbrucku (Avstrija), izpostavo pa ima v Bolzanu (Italija).

Tematske delovne skupine obravnavajo različne teme, ki se nanašajo na trajnostni razvoj v Alpah. Predsedujejo jih posamezne pogodbenice, sestavljajo pa jih strokovnjaki, ki jih nominirajo pogodbenice. Delovne skupine navadno delujejo z dvoletnim mandatom, pri njihovem delu pa aktivno sodelujejo tudi organizacije opazovalke. Na spletni strani konvencije so dostopne informacije o tematskih delovnih skupinah in njihovih rezultatih.

2.2. Protokoli Alpske konvencije

Protokoli so kot konvencija pravno zavezujoči in vsebujejo ukrepe za izvajanje načel, oblikovanih v Okvirni konvenciji in tako opredeljujejo konkretne ukrepe za varstvo in trajnostni razvoj Alp na ključnih področjih delovanja družbe in urejanja prostora. V nadaljevanju so v kratkem povzetku navedeni nekateri poudarki.

2.2.1. PROTOKOL UREJANJE PROSTORA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

Osnovni cilj: urejanje prostora in trajnostnega razvoja v Alpah:

- prilagajanje rabe prostora ekološkim ciljem in zahtevam s poudarkom na varčni rabi prostora;
- pospeševanje gospodarskega razvoja ob hkratnem uravnoteženem demografskem razvoju v alpskem prostoru;
- ohranjanje regionalnih identitet in kulturnih posebnosti.

2.2.2. PROTOKOL VARSTVO NARAVE IN UREJANJE KRAJINE

Cilj: določanje mednarodnih pravil za varovanje, urejanje ter po potrebi obnavljanje narave in krajine pri izvajanju Alpske konvencije ob upoštevanju interesov lokalnega prebivalstva:

- trajno zagotavljanje delovanja ekosistemov;
- ohranjanje krajinskih prvin in ohranjanje raznovrstnosti, posebnosti in lepote naravne ter kulturne krajine v njeni celovitosti;
- spodbujanje ustanavljanja zavarovanih območij.

2.2.3. PROTOKOL HRIBOVSKO KMETIJSTVO

Cilj: določanje ukrepov na mednarodni ravni za ohranjanje in spodbujanje hribovskega kmetijstva:

- ohranjanje hribovskega kmetijstva kot izredno pomembnega dejavnika pri ohranjanju poseljenosti in trajnosti gospodarske dejavnosti;
- določanje ukrepov za pospeševanje kmetijstva z upoštevanjem specifičnih težjih naravnih razmer, v katerih deluje;
- določanje ukrepov za pridelavo lokalnih proizvodov in možnostjo njihove prodaje ter za ohranjanje kulturne krajine.

2.2.4. PROTOKOL GORSKI GOZD

Cilj: ohranjanje in po potrebi razvoj, razširitev in izboljšanje stabilnosti gorskega gozda kot sonaravnega življenjskega prostora:

- negovalno ter sonaravno in trajnostno gospodarjenje z gorskim gozdom,
- ukrepi za naravno pomlajevanje gozdov;
- skrb za ustrezno sestavo gozdnih slojev z uporabo semen in sadik samoniklih gozdnih vrst;
- ohranjanje varovalnih funkcij gozda.

2.2.5. PROTOKOL TURIZEM

Cilj: prispevati k trajnostnemu razvoju alpskega prostora s turistično dejavnostjo, ki je sprejemljiva za alpsko okolje:

- uravnavanje ponudbe in usmeritev v visoko kakovost ima prednost pred množičnostjo,
- omejevanje širjenja turistične infrastrukture;
- podpora dostopnosti turističnih območij z javnim prevozom;
- omejevanje motornega prometa v turističnih središčih.

2.2.6. PROTOKOL ENERGIJA

Cilj: ustvarjati pogoje in konkretne ukrepe za varčevanje z energijo, za njeno proizvodnjo, prenos, distribucijo in rabo v skladu z obremenitvami, ki so sprejemljive za alpski prostor:

- varčevanje in varčna raba energije;
- prednostna raba obnovljivih virov pod pogoji, ki ne povzročajo novih okoljskih obremenitev.

2.2.7. PROTOKOL VARSTVO TAL

Cilj: ohranjanje trajnostne učinkovitosti in ekološke funkcije tal:

- uporabo kraju primerne rabe tal in zmanjšanje vnašanja snovi, ki jih obremenjujejo;
- varčno ravnanje z zemljišči;
- preprečevanje erozije.

2.2.8. PROTOKOL PROMET

Cilj: oblikovanje trajnostne prometne politike, ki zmanjšuje obremenitve in tveganja na področju znotraj alpskega in čez alpskega prometa:

- večja preusmeritev (zlasti tovornega) na železnico s hkratno vzpostavitvijo primerne infrastrukture;
- omejevanje gradnje novih čez alpskih cestnih koridorjev in letališč;
- pogodbenice bodo podpirale ureditev in ohranitev območij z omejenim prometom in brez prometa, ureditev turističnih krajev, kjer je prepovedana vožnja z avtomobilom ter ukrepe za spodbujanje prihoda in bivanja počitniških gostov brez avtomobilov.

2.3. Deklaracije

Poleg navedenih protokolov je bilo izdanih več ministrskih deklaracij. V nadaljevanju so navedeni poudarki iz dveh.

2.3.1. DEKLARACIJA O PREBIVALSTVU IN KULTURI

Deklaracija ni pravno zavezujoč dokument, ampak priporočilo, izpostavlja pa pet vsebinskih sklopov s ciljem spodbujanja kulturne in demografske heterogenosti ter multikulturnost in jezikovno raznolikost alpskega prostora:

- zavest o pripadnosti skupnosti in identiteto;
- kulturna raznolikost;
- življenjski prostor;
- kakovost življenja in enake možnosti;
- gospodarski prostor ter vloga mest in podeželja.

2.3.2. DEKLARACIJA O PODNEBNIH SPREMEMBAH

Podnebne spremembe, ki gorstva ogrožajo bolj kot ravninske predele, so resna grožnja Alpam, česar konvencija v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja ni zaznala. V Deklaraciji o podnebnih spremembah, ki opredeljujejo dejavnosti v Alpah ob upoštevanju podnebnih sprememb, so določene dejavnosti, predvsem pa način njihovega izvajanja, da bodo Alpe prešle na prilagajanje podnebnim spremembam ter k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov.

2.4. Oblike sodelovanja na lokalni in regionalni ravni

Številne obstoječe lokalne pobude o trajnostnem razvoju alpskega prostora so z ratifikacijo Alpske konvencije dobile nov zagon in potrditev ter širši okvir delovanja.

Začele so se krepiti mreže, katerih cilj je krepiti lokalno identiteto, izmenjavo izkušenj, sodelovanje na razpisih za skupne projekte in vključevanje širšega kroga javnosti. V nadaljevanju navajamo nekaj najpomembnejših oblik sodelovanja, ki promovirajo Alpsko konvencijo na lokalni ali regionalni ravni.

2.4.1. OMREŽJE OBČIN »POVEZANOST V ALPAH«

Predstavlja največje omrežje povezanih lokalnih skupnosti v Alpah, ki je bilo ustanovljeno v letu 1997 prav v Sloveniji (v Bovcu) in povezuje že preko 272 občin. Temelji na prepričanju, da mora Alpska konvencija postati konkretna in ljudem dostopna, kar pa je lahko le na lokalni ravni. Cilji omrežja so varstvo in krepitev Alp, zagotavljanje trajnostnega razvoja v Alpah skupaj z njenimi prebivalci ter ustvarjanje ravnotežja med gospodarskim razvojem in zaščito narave. Iz Slovenije so članice občine: Bled, Bohinj, Bovec, Kamnik in Kranjska Gora.

2.4.2. ALPSKO MESTO LETA

Alpska mesta so pomemben dejavnik pri prizadevanjih, da bi Alpe postale ogljično nevtralna regija. Osnovni cilji so preusmeriti mesta na manjšo porabo energije ter doseči energetska nevtralnost. Naslov podeljuje mednarodna žirija, ki jo morajo kandidati prepričati, da njihova politika uresničuje Alpsko konvencijo. Iz Slovenije sta članici občini Idrija in Tolmin.

2.4.3. BISERI V ALPAH

Biseri v Alpah je združenje turističnih krajev, ki vidi v načelih trajnostnega razvoja na področju prometa veliko primerjalno prednost za turistično dejavnost. Ponudba članov združenja med drugim vključuje:

- vse informacije o mobilnosti, rezervacije vozovnic itd.
- potovanje z vlakom ali avtobusom;
- organiziran prevoz z železniške postaje skupaj s prtljago;
- območja brez avtomobilov v mestih, stranske doline brez avtomobila;
- električno vozilo, mestni in primestni avtobusi.

Iz Slovenije sta članici občini Bled in Bohinj.

2.4.4. ALPARC – MREŽA ZAVAROVANIH OBMOČIJ

Združenje ima v članstvu več kot 800 zavarovanih območij v Alpah. Osnovni cilj združenja je izmenjava izkušenj in znanja na področju upravljanja teh območij.

2.4.5. PROGRAM ALPSKI PROSTOR

Program evropskega teritorialnega sodelovanja za območje Alp podpira projekte transnacionalnega sodelovanja, ki spodbuja prostorski razvoj in teritorialno kohezijo.

2.4.6. GORNIŠKE VASI

Mreža Gornjskih vasi povezuje občine in kraje, ki ležijo ob vznožju gora in imajo zaradi zgodovinske povezanosti z njimi bogato gornjsko tradicijo. Na teh temeljih so se zavezale k razvoju trajnostnega turizma, ki temelji predvsem na izvajanju gorskih športov (alpinizem, pohodništvo, gorsko kolesarjenje, turno smučanje itd.), na osnovi lastne moči udeležencev brez izgradnje velikih infrastrukturnih objektov ter v sozvočju s spoštovanjem tradicije in običajev lokalnega prebivalstva. V Sloveniji so članice te mreže: občini Jezersko in Luče, krajevna skupnost Dovje-Mojstrana v občini Kranjska Gora in območje Baške Grape v občini Tolmin.

2.5. Izvajanje Alpske konvencije v Sloveniji in primeri dobrih praks

Protokoli in usmeritve Alpske konvencije so v Sloveniji vgrajeni v politike vseh ministrstev in posledično tudi v politike na lokalni ravni. Na posameznih področjih pa so bili izvedeni ali so še v izvajanju nekateri projekti, ki so lahko zgled dobre prakse, kot na primer:

- umirjanje prometa v alpskih dolinah;
- program ohranjanja biotske in krajinske pestrosti;
- Mednarodni festival alpskega cvetja;
- Slovenski planinski muzej ...

2.6. Povzetek

Če vidimo Alpsko konvencijo zgolj kot omejitve, potem očitno (še) nismo doumeli njenega bistvenega sporočila.

Vsak poseg v okolje in prostor ne vodi nujno v netrajnosti razvoj. Po drugi strani pa vsaka usmeritev ni omejitev, je le potrebna prilagoditev dejavnosti glede na prostorske in okoljske danosti ter nosilnosti. Razvoja brez novih oblik dejavnosti ni, številne dejavnosti pa zahtevajo prostor. Pomembno je, da so posegi v prostor preiščeni in omejeni na optimalno rabo.

Vir: Stalni sekretariat Alpske konvencije in Ministrstvo za okolje in prostor. (2011). Alpska konvencija v Sloveniji in izvajanje na lokalni ravni.

Severna stena Triglava z Aljaževim domom (avtor Miro Eržen).

3.1. Osnove mreže

3.1.1. TRAJNOST IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

Povezave planinstva s turizmom segajo v drugo polovico 19. stoletja, ko so bile ustanovljene planinske zveze, ki so z nadelavo poti in izgradnjo planinskih koč omogočile osvajanje gorskega sveta; ne samo neustrašnim posameznikom ampak tudi širšim množicam občudovalcev lepot gora.

Takratni obiskovalci gora so se imenovali »turisti« in z današnjega zornega kota bi takratni način obiskovanja gora lahko imenovali »trajnostni turizem«. Tako lahko planinske organizacije označimo kot začetnice planinskega turizma.

S splošnim družbenim blagostanjem in tehnološkim napredkom pa je prišlo do prave ekspanzije turizma, ki je močno posegel tudi v gorski svet. Izgradnja smučarskih sistemov, ki so posegli vse do visoko ležečih ledenikov, povezave širokih območij z žičnicami in akumulacijskimi jezери za umetno zasneževanje ter izgradnja visokogorskih cest in hotelskih kompleksov so najbolj vidni znaki tega turističnega buma. Osnovni moto tega razvoja je interes kapitala in dobiček. Nasprotovanje takemu razvoju se je pojavilo tako v sami družbi kakor tudi v okoljevarstvenih organizacijah; podobno tudi znotraj planinskih organizacij, ki imajo v svoji podstati varstvo narave.

3.1.2. ZASNOVA PROJEKTA GORNIŠKE VASI

V letu 2008 se je v planinski zvezi Avstrije (ÖAV) izoblikovala zamisel, da bi kot protiutež zgoraj navedenemu nezaželenemu razvoju turizma v Alpah oblikovali naravi prijaznejše oblike turizma. S tem so nastali temelji projekta Gorniških vasi.

Pobuda za projekt temelji na praktičnem udejanjenju Alpske konvencije in njenih protokolov. Temelji na konkurenčni prednosti naravi prijaznejšega turizma, ki ob ohranjanju narave ponuja tudi urejeno krajino, tradicijo ter kulturne in kulinarične posebnosti krajev. To je pri-

ložnost za razvoj ponudbe lokalnih proizvodov, ohranjanje kmetijstva in drobnega gospodarstva. Poleg ohranjanja narave je prav slednje osnovni namen te pobude, ki je predvidela vključitev tistih krajev, ki jih še ni dosegla vročica nebrzdanega turističnega razvoja in si ga njeni prebivalci ne želijo.

3.1.3. OSNOVNI DOKUMENTI

Proces oblikovanja pristopnih kriterijev je v ÖAV potekal vse od oblikovanja osnovne pobude. Vzpostavljeni so bili organi upravljanj Gorniških vasi in na tej osnovi sta Mednarodni upravni odbor Bergsteigerdörfer/Gorniških vasi in Stalni sekretariat Alpske konvencije v letu 2016 podpisala memorandum, s katerim sta na osnovi naravovarstvenih smernic planinskih zvez Avstrije, Nemčije, Slovenije in Italije določila smeri internacionalizacije pobude, obveznosti in način delovanja članic (omenjenih planinskih zvez), pristojnosti Mednarodnega upravnega odbora ter poudarila podporo stalnega sekretariata Alpske konvencije.

3.1.4. PRISTOPNI DOKUMENTI PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE IN NJENA VLOGA PRI REALIZACIJI POBUDE

V Sloveniji se srečujemo s podobnimi razvojnimi trendi turizma v gorskem svetu; seveda sorazmerno z njegovim obsegom v primerjavi z ostalimi alpskimi deželami. Vendar pa so posledice turizma zelo podobne kot v drugih alpskih državah: prekomeren obisk posameznih predelov, nevzdržne prometne razmere v nekaterih alpskih dolinah, neracionalna raba prostora za izgradnjo počitniških naselij itd.

Planinska zveza Slovenije je v pobudi Gorniških vasi prepoznala vlogo in pomen, ki lahko ponudi drugačno razvojno možnost gorskim krajem. Leta 2017 je bila z ÖAV podpisana pogodba, po kateri je Planinska zveza Slovenije postala partner - nosilka projekta za Slovenijo in s tem odgovorna za izvajanje vseh segmentov mreže Gorniških vasi v Sloveniji.

3.1.5. PRISTOPNI KRITERIJI

V čem torej navzven izstopajo Gorniške vasi, v čem so posebne? Predvsem po kulisah gora, ki jih obdajajo, harmoničnem, tipičnem alpskem izgledu krajev, ki se ponašajo z živo gorniško tradicijo ter s planinskimi kompetencami, ki so rezultat zgodovinskih aktivnosti in razvoja. Pri sprejemanju članov v mrežo gorniških vasi, ki ga potrdi Mednarodni upravni odbor, morajo posamezni kandidati izpolnjevati naslednje kriterije:

- kandidat mora izkazovati izrazito gorsko krajino, ki se odraža v najmanj 1000 m višinske razlike med najnižjo dolinsko točko in vrhovi okoliških gora;
- posamezna občina ali kraj mora imeti največ 2500 stalnih prebivalcev in izkazovati prijazno, mirno območje s tipično alpsko arhitekturo, ki se lepo vklaplja v krajino;
- veliki nastanitveni kompleksi (hoteli, strnjena apartmajska naselja) spadajo med izločilne kriterije, kakor tudi večje industrijske cone, velike prometnice (avtoceste) in podobno;

- kandidat mora obvezno imeti osnovno turistično ponudbo (nočitvene kapacitete, kulinarčno ponudbo), kar je še posebej zahtevano v planinskih kočah na območju kandidata;
- na območju kandidata ne sme biti večjih žičničarskih sistemov, smučarskih kompleksov ali drugih podobnih naprav. Manjše smučišče z žičnico je možna izjema, nikakor pa ne osnova turizma v kraju;
- hribovsko kmetijstvo in gozdarstvo sta poleg turizma zelo pomembni gospodarski panogi tudi v smislu ohranjanja kulturne krajine ter varstva narave. Priporočljiva je tudi povezava med proizvajalci lokalnih proizvodov ter lokalnimi in regionalnimi potrošniki;
- prednost kandidata je obstoj zavarovanih območij ali prizadevanja prebivalcev za njihovo vzpostavitev. Idealno je, če območje kandidata (ali vsaj del) leži v naravnem parku ali v njegovi neposredni bližini;
- pričakuje se dobro delujoča mreža javnega prevoza, ki poleg lokalnih prevozov omogoča tudi širše regionalne povezave ter s tem zagotavlja obiskovalcem, ki prihajajo na dopust brez lastnega prevoznega sredstva, dostop do kraja in lokalno mobilnost v času dopustovanja;
- ciljne skupine obiskovalcev so aktivni pohodniki in gorniki, za katere je v kraju ustrezna ponudba tudi v smislu gorskega vodenja oziroma vodenega izvajanja drugih športnih aktivnosti (gorsko kolesarjenje, turno smučanje, izposoja opreme, orientacijske karte in literatura);
- pomembna je gorniška tradicija in iz tega izhajajoča planinsko-gorniška dejavnost tudi v sedanjem času, za kar imajo še poseben pomen planinska društva.

3.1.6. ORGANIZACIJSKA SHEMA UPRAVLJANJA GORNIŠKIH VASI NA MEDNARODNI RAVNI

Nosilec mreže in vodilni partner mreže Gorniških vasi je Avstrijska planinska zveza, ki tudi opravlja administrativno-tehnična opravila ter vodi Mednarodni upravni odbor.

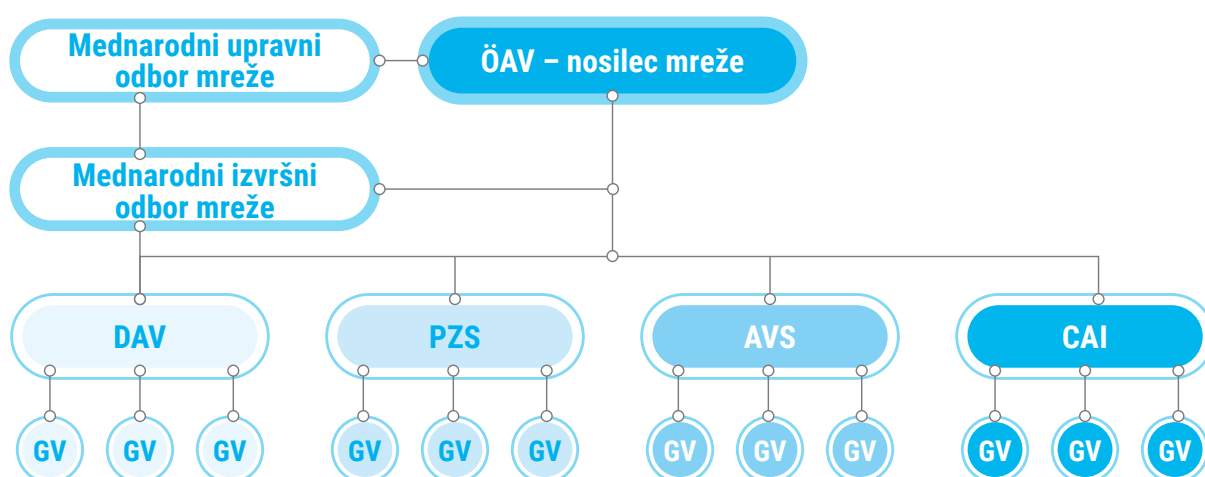
Mednarodni upravni odbor sestavljajo predstavniki planinskih zvez, pogodbenih partneric mreže. Njegove osnovne naloge so: usmerjati delovanje mreže, spremljati njen razvoj, se odzivati na spremembe v družbenem in naravnem okolju, ki imajo vpliv na kriterije za sprejem kandidatov, posodabljanje osnovnega poslanstva in vizije mreže, sprejema in potrjuje kandidature novih članic ter jih na posebni predstavitvi tudi uradno sprejema v članstvo mreže, sprejema vsebinski in finančni plan dela za vodenje mreže ter izvršnemu odboru naroča pripravo operativnih nalog s področja razvojnih usmeritev ter jih potrjuje pred uvedbo, sprejema poročila planinskih zvez, partneric mreže, in z njimi neposredno ureja problematiko, ki se pojavlja na tej ravni.

Mednarodni upravni odbor praviloma zaseda dvakrat letno, pri čemer na spomladanskem zasedanju med drugim obravnava in potrjuje kandidature novih članic, na jesenskem zasedanju pa sprejema nove članice, ki so bile uspešne pri predstavitvi kandidature. Praviloma lahko posamezna planinska zveza letno predlaga v sprejem eno novo članico.

Imenovanje predstavnikov planinskih zvez v mednarodnem odboru je v pristojnosti nacionalnih planinskih zvez; v primeru Planinske zveze Slovenije je to njeno predsedstvo. Praviloma mora biti predstavnik nacionalne planinske zveze član njenega vodstva ali operativnega organa zveze.

Mednarodni izvršni odbor sestavljajo strokovni sodelavci vodilnega partnerja in pogodbenih partneric. Praviloma so to delavci strokovnih služb v posameznih planinskih zvezah, ki so v okviru svojih delovnih zadolžitev odgovorni tudi za delovanje planinskih zvez na tem področju.

Odbor izvaja naloge, ki mu jih naloži Mednarodni upravni odbor ter pripravlja gradiva in predloge za obravnavo na tem organu. Sodeluje pri pripravi promocijskega gradiva, publikacij in pri posredovanju informacij z nacionalne ravni za objavo na mednarodni mreži spletnih strani mreže Gorniških vasi.

Slika 3: Organizacijska shema delovanja mreže Gorniških vasi na mednarodni ravni

3.1.7. PRISTOJNOSTI IN ODGOVORNOSTI PLANINSKE ZVEZE KOT NACIONALNEGA NOSILCA MREŽE GORNIŠKIH VASI

Planinska zveza Slovenije kot nacionalni nosilec mreže Gorniških vasi v Sloveniji ima odgovornost in obveznost v dveh smereh:

- spoštovanje določil pogodbe z vodilnim partnerjem, to je Avstrijsko planinsko zvezo, in iz nje izhajajočih obveznosti;
- pristojnosti in odgovornosti, ki izhajajo iz pogodb z občinami, članicami mreže Gorniških vasi v Sloveniji, na eni strani in na drugi strani do projektnih partnerjev – podpornikov mreže na lokalni ravni.

Iz pogodbe z nosilcem mreže Gorniških vasi, Avstrijsko planinsko zvezo izhajajo naslednje obveznosti in odgovornosti Planinske zveze Slovenije:

1. spoštovati osnovne cilje mreže Gorniških vasi, ki izhajajo iz podpisanega memoranduma med stalnim sekretariatom Alpske konvencije in nosilcem mreže;
2. strogo spoštovati izpolnjevanje vstopnih kriterijev pri izbiri in predlaganju kandidatov na nacionalni ravni;
3. pomagati in svetovati potencialnim kandidatom pri usmerjanju njihovega razvoja v smislu doseganja zahtev, ki izhajajo iz pristopnih kriterijev;

4. spoštovati dejstvo, da je logotip »Gorniške vasi/Bergsteigerdörfer®/« zaščiten blagovna znamka, ki jo je nosilec mreže zaščitil v skladu z evropsko zakonodajo;
5. blagovno znamko lahko uporablja v skladu z določili oblikovalskega protokola in zgolj v povezavi z mrežo Gorniških vasi;
6. ima dolžnost sodelovati v mednarodnih organih mreže in pri tem ravnati odgovorno in v duhu osnovnega poslanstva mreže;
7. nuditi pomoč kandidatom v vseh fazah pristopnih aktivnosti ter obstoječim članicam pri razreševanju odprtih vprašanj, ki pri delovanju nastajajo na nacionalni ravni;
8. izvajati celotno komunikacijo z organi mreže na mednarodni ravni.

Slika 4: Poslovna razmerja med deležniki mreže Gorniških vasi na nacionalni ravni

Planinska zveza Slovenije medsebojne odgovornosti in pristojnosti s članicami mreže (občine Gorniških vasi) in s podporniki projekta (projektnimi partnerji) v posameznih Gorniških vaseh, uredi z ustreznimi pogodbami.

3.2. Priprava pobude za potencialno kandidaturo občine za vstop v mrežo Gorniških vasi

Pobudnikov za potencialno kandidaturo občine ali posameznega območja občine v mrežo Gorniških vasi je lahko več, in sicer:

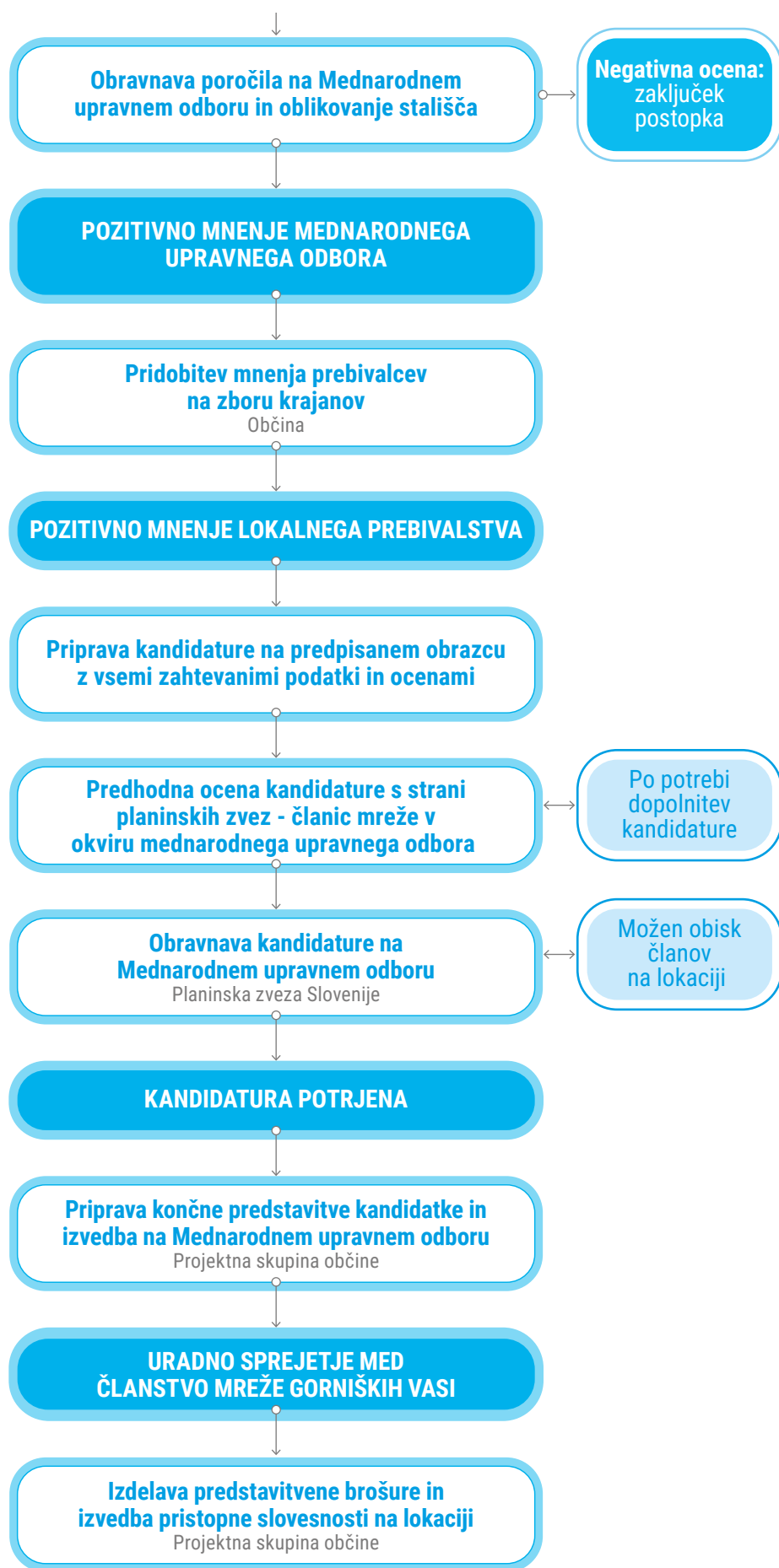
- župan občine;
- posamezni člani občinskega sveta;
- predsednik krajevne skupnosti;
- člani sveta krajevne skupnosti;
- predsedniki (člani) lokalnih društev (planinsko, turistično, etnološko, kulturno ...);
- predstavniki lokalne turistične organizacije;
- posamezni prebivalci iz predlagane občine (območja).

Ne glede na to, kdo je predlagatelj, mora predlog podati v pisni obliki in ga utemeljiti. V njem navede dva najpomembnejša elementa:

- dejavnike, na katerih utemeljuje predlog; ti morajo izkazovati predlagateljevo osnovno poznavanje poslanstva Gorniških vasi ter pristopnih kriterijev;
- razloge (cilje), ki jih pobudnik želi s predlogom doseči na predlaganem območju (npr. zaustavitev masovnega turizma, vzpostavitev osnovne turistične ponudbe, zavarovanje prostora pred nekontrolirano pozidavo in s tem ohranitev identitete ter izgleda kraja).

Osnovno pobudo mora pobudnik uskladiti z relevantnimi deležniki in s tem potrditi (ali ovreči) skupni interes za podporo pobudi. V primeru, da splošni interes obstaja, se začne uradni postopek, predviden za sprejem nove članice.

Slika 5: Postopek sprejema nove članice v mrežo Gornjskih vasi

3.2.1. OBLIKOVANJE STALIŠČA ŠIRŠEGA KROGA DELEŽNIKOV NA OBMOČJU POTENCIALNE KANDIDATKE DO POBUDE OZIROMA KANDIDATURE

Praktične izkušnje kažejo, da se pobuda oblikuje predvsem na osnovi zunanjih vidnih kazalnikov (gorska krajina, osnovni pogoji za izvajanje gorniške dejavnosti, planinsko-gorniška tradicija ipd.). Zelo malo pozornosti pa je namenjene mehkim vsebinam, med katerimi je izredno pomembna povezanost različnih dejavnikov v kraju (društva s področja planinstva, turizma, kulture, kmetijstva itd.), njihova kadrovska in organizacijska sposobnost ter usmerjenost k istim ciljem. Če v tej smeri ni resnega premisleka pred nadaljnjimi odločitvami, se to kasneje pokaže v obliki težav pri delu projektne skupine, delo ostaja na nekaj posameznikih in prihaja do nerealnih pričakovanj, da bo aktivnosti, ki jih mora izvesti širši klub deležnikov, opravil nekdo drug (občina, lokalna turistična organizacija, župan, ali celo Planinska zveza Slovenije). Posamezni turistični ponudniki pričakujejo, da bodo skozi članstvo v mreži pridobili določene finančne spodbude, kar na kratek rok žal ni mogoče. Po drugi strani pa se velikokrat pojavi strah na strani kmetov ali agrarnih skupnosti, da bodo turisti preplavili pašne planine, gorski kolesarji gozdne vlake ipd. Vse to so dejavniki, ki jih morajo pobudniki in ostali že v začetni fazi ustrezno osvetliti z vseh zornih kotov in najti čim več stičnih točk med deležniki.

3.2.2. PRISTOPNI KRITERIJI - NAMEN IN OBVEZNOST SPOŠTOVANJA

Gorniške vasi so primer gorskih centrov odličnosti, ki temeljijo na osebni odgovornosti, telesni zmožnosti in odgovornosti njihovih gostov do narave ter tradicije in običajev domačinov. Članstvo v mreži izkazuje pripadnost prebivalcev teh vasi cilju ustvarjanja trajnostnega turizma v Alpah. Promocija in nadaljnji razvoj Gorniških vasi je skladna z udeležanjem protokolov Alpske konvencije. V primeru dvomov vedno prevladujejo vrednote, povezane z naravo in gorsko krajino.

Pomen kriterijev

V splošnem je kriterij (standard) merilo, ki ga uporabljamo v procesu odločanja. Pomemben faktor pri kriterijih za Gorniške vasi je merljivost ciljev, ki jih želimo doseči, pri čemer moramo upoštevati tako objektivne kot subjektivne ocene. Vsaka od Gorniških vasi ima svojo zgodovino in temu primerno specifični razvoj. Z upoštevanjem navedenega delimo sistem kriterijev na:

A. IZLOČILNI KRITERIJI

Uporabljajo se za sprejem novih članic in v primeru, da prihaja do drastičnih sprememb pri obstoječih članicah.

A.1. Premalo turistične infrastrukture:

- pomankanje namestitvenih kapacitet, ki lahko ponudijo primerno namestitvev (sobe s kopalnico in toaletni prostori), samopostrežni zajtrk s ponudbo lokalnih prehrabnih proizvodov je minimalni standard, ostale storitve so navedene pri storitvah partnerjev projekta;

A.2. Premalo poudarjen alpski izgled krajine, prevladovanje tehnologije, degradirana področja:

- premalo razgiban relief pokrajine (višinska razlika med najnižjo in najvišjo zemljepisno točko območja ne dosega minimalno 1000 m);
- degradirana območja, kot posledica človekovih dejavnosti, ki močno kvarijo celotno krajinsko sliko, kar se nanaša na celotno območje, ki želi vstopiti v mrežo;
- nedovoljeni posegi v zaščitena območja (npr. Triglavski narodni park, Natura 2000), ki posegajo v vidno sliko in so v nasprotju z osnovnimi nameni zaščite;
- turistična infrastruktura, namenjena intenzivnemu zimskemu - smučarskemu turizmu, še posebej, če le-ta povezuje širša območja v enoten smučarski center;
- naprave za proizvodnjo energije, kot so velike hidroelektrarne, velika območja z nameščenimi fotovoltaičnimi paneli ali vetrnimi elektrarnami (za članice, ki so bile sprejete pred letom 2014, ta določila ne veljajo).

A.3. Območje nima karakteristike naselja:

- preveliko število prebivalcev (zgornja meja je 2500), ki je lahko presežena v stranskih dolinah;
- velikost podjetij na območju (merjeno s številom zaposlenih) naj ne bi presegalo 50; izjemoma je lahko večje, če njihovi objekti ne vplivajo negativno na izgled kraja;
- neprimerna arhitektura stavb oziroma razvoj na tem področju, ki daje industrijski izgled kraja;
- nenadzorovano širjenje urbanizacije - izguba harmonične podobe naselja;
- prevladujoče ne hotelske oblike namestitvev (apartmajska naselja, obsežna turistična naselja, namestitve za namene občasnega najema ipd.).

A.4. Lokacija v neposredni bližini velikih prometnic:

- neposredna bližina avtocest, letališč ali večjih prometnih središč in železniških vozlišč.

B. OBVEZNE VSEBINE, KI JIH MORA IZPOLNJEVATI POTENCIALNI KANDIDAT

B.1. Osnovni turistični pogoji:

- na območju mora delovati planinsko društvo, ki je eden najpomembnejših dejavnikov na področju gorništva v delovanju Gorniških vasi;
- obstajati mora vsaj ena planinska koča ter mreža planinskih poti;
- partnerji mreže so lahko tudi najemniki planinskih koč, za kar morajo imeti sklenjeno ustrezno pogodbo;
- na območju mora biti zadostno število namestitvenih kapacitet v različnih kakovostnih razredih;
- obstajati mora vsaj nekaj restavracij oziroma možnost prehranjevanja za goste.

B.2. Kompetence na področju gorništva:

- mreža dobro označenih in vzdrževanih planinskih poti v skladu z usmeritvami planinskih zvez in navodili za označevanje in vzdrževanje poti;

- obstoj kompetentnega svetovanja na področju gorništv (turistično društvo, informacijski center, lokalno planinsko društvo, šola gorništv, vodniški urad);
- možnost najema specialne gorniške opreme (varnostna oprema za plazove, krplje, plezalna oprema, varovalni pasovi, zaščitne čelade ipd.), vodnikov, planinskih kart;
- programi organiziranih vodenj turnega smučanja, pohodništva, plezanja itd. za goste (s sodelovanjem gorskih vodnikov, prostovoljnih vodnikov, alpinističnih šol itd.);
- tesno sodelovanje z lokalnim planinskim društvom.

B.3.a. Splošni izgled območja kandidatke:

- dolgoročna razvojna usmeritev v varovanje narave, ohranjanje kulturne krajine v okviru splošnega razvojnega koncepta in strategije prostorskega razvoja občine;
- povezanost kraja oziroma prebivalcev z gorniško tradicijo.

B.3.b. Kakovost krajine:

- gorska področja morajo ostati zaprta za izgradnjo turistične infrastrukture (žičnice, ceste), ki bi omogočila turistom dostop na gorske vrhove (javna infrastruktura se mora zaključiti najmanj 200 višinskih metrov pod vrhovi oziroma najmanj 500 m horizontalne oddaljenosti); ne sme se načrtovati ali izvajati gradnje infrastrukture, ki bi določena širša območja zaokrožala v povezana smučarska središča;
- na območju ne sme biti vzletišč za helikopterje ali avione za turistično-komercialne namene; izjema so helidromi za potrebe službe gorskega reševanja oziroma za oskrbo planinskih koč;
- na območju ne sme biti stez za izvedbo tekmovanj v motokrosu ali drugih podobnih tekmovanj, organiziranih voženj s štirikolesniki itd.), tekmovanj v cestno-hitrostnih dirkah ipd.
- ne sme biti načrtovanih novih hidroelektrarn (z akumulacijskimi jezери), polj vetrnih elektrarn ali območij s fotovoltaičnimi paneli, ki bi bistveno vplivali na videz krajine. Podobno velja tudi za graditev visokonapetostnih daljnovodov (posebno preko zavarovanih območij) ter izvajanje drugih aktivnosti, ki bi bile namenjene gospodarskemu izkoriščanju voda in krajine za širše regionalne potrebe. Vsekakor morajo lokalne oblasti nasprotovati takim načrtom, ki bi jih morebiti načrtovale oblasti na višjih ravneh;
- v vodotokih, kjer so zgrajene manjše pretočne hidroelektrarne, je potrebno preko cellega leta zagotavljati zakonsko predpisano količine vode za ohranjanje favne in flore;
- pašne planine, visokogorske pašnike ter visokogorske gozdove je treba obvarovati pred motoriziranim prometom, ki ni namenjen oskrbi planin ali gozdnim opravilom;
- obseg zavarovanega območja naj bi bil nad 20 % območja (občine ali krajevne skupnosti), ki kandidira za članstvo v Gorniških vaseh.

B.4. Možnost mobilnosti za goste brez lastnega prevoznega sredstva:

- v kraju mora obstajati ponudba lokalnega transporta (avtobusni prevoz, taxi služba, možnost izposoje avtomobila ipd.).

B.5. Kakovost sodelovanja:

- osnovana mora biti projektna skupina z ustreznim vodjem kot kontaktno komunikacijsko točko. Lokalno planinsko društvo ima v zgoraj navedenem sodelovanju poseben

pomen; različni deležniki v kraju: vodstvo občine, turistični dejavniki (društva, lokalne turistične organizacije), planinsko društvo, vodstvo zavarovanih območij, prebivalci morajo biti pripravljeni sodelovati, kar je osnova za proaktivno in ustvarjalno delo ter nadaljnji razvoj.

C. POMEMBNI DOPOLNILNI KRITERIJI

C.1. Pokrivanje osnovnih potreb turistov:

- možnost nabave osnovnih potrebščin za vsakdanjo rabo v vaški trgovini;
- možnost pripotovanja z javnimi prevoznimi sredstvi (tudi ob koncu tedna in v času poletnih počitnic) ter možnost mobilnosti na lokaciji z javnim prevozom, dostopnost potrebnih informacij v turističnih medijih (spletne strani, katalogi ...) in čim bolj enostaven sistem za rezervacijo potovanja.

C.2. Kulturne in regionalne posebnosti:

- gorniške vasi so ponosne na svojo tradicijo, prostovoljno delo v različnih društvih, kulturo in območno kulinariko ter še posebej na izvirne krajevne jedi, izdelke iz obrtne in druge dejavnosti;
- posebna pozornost mora biti posvečena uveljavljanju lokalnih blagovnih znamk s področja ponudbe prehrabnih izdelkov ter artiklov lokalne obrti.

C.3. Ponudba s področja gornišstva in planinarjenja:

- ponudba noveliranih planinskih zemljevidov, vodnikov in druge literature, ki jo potrebujejo planinci (gorniki); še posebno so aktualni planinski zemljevidi, ki jih izdajajo planinske zveze ali društva in jih je možno dobiti v turističnih pisarnah, na sedežih planinskih društev, pri projektnih partnerjih itd.
- na voljo mora biti relevantna oseba, ki ima gorniške kompetence za posredovanje informacij, povezanih z obiskovanjem gora (gorski vodniki, planinski vodniki ipd.);
- na razpolago morajo biti informacije o trenutnem stanju planinskih poti ter o alternativnih možnostih v primeru slabega vremena;
- na voljo morajo biti 2-3 »all inclusive« paketi (za zimsko in letno sezono), ki jih je mogoče kupiti;
- v kraju ali v bližnji okolici mora biti trgovina s športno opremo, kjer je mogoče nabaviti osnovne artikle za izvajanje aktivnosti v gorah.

C.4. Pomen zavarovanih območij:

- dostopno mora biti organizirano vodenje in predstavljanje zavarovanih območij ter organiziranje delavnic, ki so namenjene utrjevanju zavesti o pomenu zavarovanja narave in kulturne dediščine, ki je nastajala več stoletij;

Slika 5: Kozolci kot del kulturne dediščine (slika je simbolična); vir: slikarsko delo Zdravka Kotnika, Mojstrana

Planinska zveza Slovenije po prejemu neformalne pobude s strani pobudnikov izvede grobo oceno o splošni primernosti za njeno nadaljnjo obravnavo ter v primeru ugotovljenih izločilnih kriterijev pobudnikom takoj sporoči, da nadaljnja obravnava pobude ni smiselna in ustavi nadaljnje postopke. V kolikor takih elementov ni prisotnih oziroma iz pobude niso razvidni, se postopek nadaljuje s podrobnejšim pregledom na terenu in pripravo poročil.

D. RAZVOJNI CILJI

D.1. Trajnostna raba naravnih virov

Gorniške vasi se zavestno ukvarjajo z naravnimi viri in tako aktivno prispevajo k ohranjanju in oblikovanju alpskega habitata v skladu z Alpsko konvencijo:

- naravi prijazni gorski športi so temelj turizma v Gorniških vaseh. Temeljijo na politiki okoljevarstvenih organizacij in združenj planinskih organizacij, ki poudarjajo zaščito prostoživečih živali, trajnostno mobilnost, naravi prijazne objekte ali vzdrževanje alpske infrastrukture (koče/poti);
- spodbujajo in izvajajo ukrepe za varčevanje z energijo, povečanje energetske učinkovitosti in varstvo podnebja,
- povečanje učinkovitosti obstoječih elektrarn ali obratov za proizvodnjo energije ima prednost pred morebitno širitvijo ali izgradnjo dodatnih kapacitet;
- spodbujanje hribovskega kmetijstva, ki ustreza lokaciji in je okolju prijazno, tako da je zagotovljena gospodarna, občutljiva in trajnostna raba tal kot vira, ohranjanje habitatov za rastlinstvo in živalstvo ter trajnostno upravljanje;

- v tesnem sodelovanju s planinskimi zvezami in drugimi deležniki izvajanje ukrepov za usmerjanje obiskovalcev (če je to potrebno (selektivno));
- podpiranje izvajanja prostovoljskih projektov na področju varstva narave in okolja (tudi v planinskih društvih);
- obstoječa zavarovana območja in naravni spomeniki se ohranjajo in vzdržujejo v obstoječi kakovosti. Razširitev obstoječih ali določitev novih zavarovanih območij na območju Gorniške vasi je smiselno, če obstaja znanstveno utemeljeno priporočilo za varstvo vrst in habitatov;
- podpira se lokalna zavarovana območja in njihovo upravljanje. Ponudbe, kot so vodeni ogledi in delavnice, služijo ozaveščanju lokalnega prebivalstva in obiskovalcev o občutljivosti naravnega okolja ter kulturnega prostora, v katerem deluje človek;
- podpirajo se znanstveni projekti ohranjanja narave, na primer tako, da Gorniška vas postane prostor za raziskave in inovativni razvoj ter da so ugotovitve dostopne javnosti.

D.2. Razvoj Gorniške vasi in sodelovanje

Gorniške vasi so mesta srečevanja ljubiteljev gorskih športov, domačinov in gostov. Tu se znanje o alpski naravi in kulturi deli med generacijami, s čimer se krepi identiteta lokalne skupnosti:

- razvojni načrt Gorniških vasi temelji na prednostni oskrbi z lokalno pridelano hrano in drugimi izdelki za dnevno rabo, kar krepi lokalno vrednostno verigo;
- sodobni in ustvarjalni koncepti gradnje prispevajo k oblikovanju in dolgoročnem ohranjanju lokalne gradbene kulture ter značilnih elementov kulturne krajine;
- pri načrtovanju novih poselitvenih območij je potrebno prednostno upoštevati izrabo obstoječih praznih stavb oziroma zgoščevanje že obstoječih poselitvenih območij;
- omogočeno je sodelovanje različnih skupin neodvisno od (institucionalnih) interesnih skupin, s čimer se krepi usmerjena in objektivna kultura ter k rešitvam usmerjena razprave. Vodstvo občine mora podpirati tak pristop z organizacijo ustreznih dogodkov;
- poseben pomen je mreženje in izmenjava izkušenj z drugimi Gorniškimi vasmimi (npr. na letni konferenci, med izleti; tematsko ali prostorsko). Delujoče rešitve se prenašajo naprej in razvijajo se novi projekti;
- aktivno si prizadevamo za mreženje in izmenjavo izkušenj z drugimi planinskimi vasmimi (npr. na letni konferenci, med izleti; tematsko ali prostorsko). Delujoče rešitve se prenašajo naprej in razvijajo novi projekti;
- lokalni partnerji (npr. delovne skupine) prepoznajo potencial za izvajanje meril na svojem področju dejavnosti in so vključeni v izvajanje.

D.3. Občinsko prostorsko načrtovanje, kmetijstvo in gozdarstvo

Razvoj Gorniških vasi na tem področju temelji na ambicioznih ciljih:

- v Gorniških vaseh bodo vzpostavljene inovativne rešitve mobilnosti, usmerjene v povpraševanje, primerne za gorske športe, da bi zmanjšali motorizirani individualni prevoz (npr. taksi storitve, storitve prevzema, organizirana souporaba avtomobilov, najem koles itd., avtobusne postaje na izhodišču pohodništva, smiselni čas ob vikendih in praznikih);
- na voljo bo infrastruktura za elektro mobilnost (polnilne postaje za kolesa in avtomobile);
- v Gorniških vaseh obstajajo dolgoročni koncepti, ki zagotavljajo oskrbo z obnovljivimi viri energije in prikazujejo cilje varstva podnebja;

- skrb za podnebno primerne, odporne in raznolike gorske gozdove, ki izpolnjujejo večnamenske zahteve (zaščita, gospodarstvo, rekreacija, habitat itd.), je temelj gozdnega gospodarstva;
- podpirajo se ekološki kmetijski in alpski koncepti kmetovanja za ohranjanje pridelave;
- načrti razvoja mreže Gorniških vasi in načrtovani projekti so transparentno predstavljeni in komunicirani;
- v primeru navzkrižja uporabe prostora oziroma načina uporabe si akterji (planinska zveza, gorski športi, lov, kmetijstvo, ohranjanje narave, turizem itd.) prizadevajo za uskladiitev interesov.

D.4. Turizem –gorništvo in partnerji projekta

Gorniške vasi so pionirji okolju prijaznih gorskih športov in postavljajo standarde za turizem v naravi v alpski regiji.

Svetovanje za varnejše gorništvo in ponudba vodenja ter alpska ponudba se po potrebi nenehno širijo in izboljšujejo:

- za vse informacije v zvezi z gorništvom so na voljo strokovne kontaktne osebe: planinska šola, gorski vodnik, planinsko društvo, partnerji projekta, tečaji in usposabljanja v različnih gorskih športnih disciplinah;
- ponudbe za počitnice (poletne in zimske), ki jih je mogoče oglaševati preko platforme Gorniške vasi;
- na portalih planinskih klubov, kot je alpenvereinaktiv.com, so na voljo obsežni in posodobljeni dokumenti za načrtovanje potovanj (zemljevidi planinskih zveze ali primerljivi zemljevidi, literatura za vodnike). Te so na voljo v turističnih informacijah, drugih centralah ali pri partnerjih ter v drugih publikacijah;
- informacije o tem, kako potovati z javnim prevozom in ponudbe mobilnosti za počitnice brez lastnega avtomobila so zlahka dostopne na kraju samem (npr. preko turističnih organizacij, ob rezervaciji, v turističnih medijih in na platformah, prevoz na zahtevo, naveden v digitalnih načrtovalcih poti);
- pri vzdrževanju alpske infrastrukture (poti, poti, plezalni vrtci, zavetišča itd.) se akterji medsebojno podpirajo (npr. občina podpira sekcije planinskega društva);
- podjetja različnih kategorij iz nastanitvenega sektorja in druga podjetja (npr. restavracije, kmetijske trgovine, trgovine, gorske šole itd.) so nagrajena kot partnerji gorniških vasi. Pozorni so na okolju prijazno in z viri varčno poslovno upravljanje, uporabljajo izdelke in storitve iz regije ter tako spodbujajo regionalne gospodarske cikle. Lahko posredujejo informacije o pobudi Gorniških vasi ter vprašanja o možnostih izletov in trenutnih razmerah;
- v planinskih kočah in zavetiščih na območju Gorniških vasi je pozornost namenjena uporabi kakovostnih regionalnih proizvodov in okolju prijaznemu upravljanju;
- obstajajo ponudbe v primeru manj lepega vremena ali celoletne ponudbe za goste Gorniških vasi (npr. odprta namestitve, gostilna, športni in kulturni objekti itd.).

3.2.3. OBLIKOVANJE PROJEKTNE SKUPINE, VODJA, ČLANI IN OSNOVNE NALOGE

Kot je razvidno iz sprejema postopka nove članice, je po tem, ko so pobudniki prejeli prvo preliminarno pozitivno mnenje Planinske zveze Slovenije na posredovano pobudo, čas za vzpostavitev projektne skupine, ki se bo v nadaljevanju ukvarjala s pripravo in izvedbo vseh postopkov, ki so predvideni za sprejem novih članic.

Odločilnega pomena pri tem je, da vodstvo občine oceni, ali ima pobuda za vstop občine ali posameznega območja v občini ne samo podporo nekaterih deležnikov ampak tudi dovolj močno podporo v političnih organih odločanja (občinski svet, krajevna skupnost), v strokovnih organizacijah (lokalna turistična organizacija) ter društvih, ki bodo sodelovali tako v postopkih sprejemanja kot tudi pri praktičnem uresničevanju poslanstva Gorniških vasi. Zato je priporočljivo in nujno, da se pred imenovanjem projektne skupine opravi širša razprava v teh organih in organizacijah z namenom, da se podrobno pojasni poslanstvo mreže gorniških vasi, razloge in cilje, s katerimi naj bi občina ali določeno območje vstopilo v mrežo, ter aktivnosti, ki jih bodo morali posamezni deležniki izvajati v fazi pristopa in v naslednjih letih. Določeni ponudniki storitev (oddajanje nočitvenih kapacitet, specializirane turistične in druge agencije) imajo pogosto precej nerealna pričakovanja, da bodo preko članstva območja v mreži deležni bistveno močnejšega marketinga in s tem bistveno povečanega števila gostov, dostopa do sredstev sofinanciranja iz različnih virov itd. V kolikor že v začetku ni povsem jasno, da gre za harmonično uresničevanje razvoja kraja z upoštevanjem vseh ciljev gorniških vasi, se zgodi, da motivacija pri deležnikih hitro upade in po izvedenem vstopu lahko pride do hitrega zmanjševanja sicer potrebnih aktivnosti. Čeprav tudi široka predhodna razprava ni jamstvo, da se to ne bo zgodilo, pa se z njo vseeno izkristalizira, ali obstaja kritična masa podpore za nadaljnje aktivnosti. Po drugi strani pa skozi razpravo izstopijo posamezniki, ki izkazujejo visoko stopnjo pripadnosti vrednotam mreže in ciljem, zaradi katerih naj bi občina ali območje postala njena članica, ter so motivirani in pripravljeni za aktivno sodelovanje v nadaljnjih aktivnostih.

V dosednji praksi se je izkazalo, da nastanejo zapleti že pri imenovanju vodje projektne skupine. Imenovanje osebe, ki je zaposlena v eni od institucij občine »po službeni dolžnosti«, je v primeru, da se le-ta ne identificira s cilji projekta, lahko uspešno na kratek rok (do vstopa občine ali območja v mrežo), na daljši rok pa ne prinese zelenega rezultata. Pozitivna plat takega imenovanja pa je večja podpora vodstva občine, kar pa ni samoumevno ob zamenjavi župana.

Druga možnost je, da se za vodjo projektne skupine imenuje osebo, ki je v fazi javne obravnave pobude izkazala visoko stopnjo motiviranosti za realizacijo projekta in pripravljenost za delo pri njegovem razvoju. Pomembno je, da uživa podporo širšega kroga ostalih deležnikov in vodstva občine. Če so glavni motivacijski faktor lastni interesi, je to lahko problematično, v kolikor le-ti prevladajo.

Vodja projektne skupine naj bi imel naslednje kompetence:

- dobro poznavanje zasnove mreže Gorniških vasi ter visoko pripadnost ciljem in vrednotam mreže;
- visoko stopnjo osebne motiviranosti za razvoj občine (območja) v smeri poslanstva mreže;
- organizacijske in komunikacijske sposobnosti;
- vztrajnost pri razvoju projekta ter pripravljenost na premagovanje ovir in izzivov;
- politična prodornost in prilagodljivost.

Člani projektne skupine naj bi pokrivali vse dejavnosti, pomembne za projekt (planinstvo, turizem, obrt in storitve, kmetijstvo, kultura idr.). V sredinah, iz katerih prihajajo, morajo podrobneje pojasniti poslanstvo Gorniških vasi ter opredeliti vlogo organizacije, društva oziroma institucije, iz katere prihajajo k projektu in pri njegovih aktivnostih. V kolikor so člani projektne skupine predsedniki društev (poleg ostalih), je to pozitivno, ker imajo širši vpogled v delovanje društev in njihove možnosti aktivnega prispevka k uresničevanju projekta. Lahko pa to postane ovira, če zadolžitev ne znajo razporediti med člane organov upravljanja društev in se potem zaradi preobremenjenosti še sami odmaknejo od nalog ter s tem pripomorejo k postopnemu zamiranju aktivnosti projektne skupine.

Osnovne naloge projektne skupine po sklopih so:

- priprava samoocene in sodelovanje pri pripravi ocene PZS oziroma zunanjega eksperta;
- priprava kandidature;
- priprava in izvedba predstavitve;
- priprava in izvedba pristopnega dogodka;
- nadaljnji razvoj projekta in postopna odprava ugotovljenih pomanjkljivosti.

Izdelava samoocene je namenjena spoznavanju poslanstva in ciljev mreže Gorniških vasi in oceni pobude za vstop občine (območja) z upoštevanjem kriterijev, soočenje z realnim stanjem na posameznih področjih v občini (območju). Pogosto se v samooceni močno poudarjajo pozitivni kazalci ali dejstva, premalo kritično pa se navajajo pomanjkljivosti, predvsem na področju gorniških kompetenc ter sposobnost medsebojnega sodelovanja in povezovanja ključnih deležnikov.

Po zaključeni samooceni mora projektna skupina izdelati poročilo in ga predstaviti vodstvu občine, ki se na njegovi osnovi odloči za nadaljevanje in prenehanje pristopnih aktivnosti.

V kolikor je odločitev vodstva občine pozitivna, posreduje Planinski zvezi Slovenije pismo o nameri za pristop občine (območja) v mrežo Gorniških vasi. Na tej osnovi Planinska zveza Slovenije prične nadaljnje aktivnosti.

3.2.4. PRELIMINARNA OCENA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE IN ZUNANJEGA EKSPERTA

Preliminarna ocena predlagane kandidature je osnovna naloga in zadolžitev odgovornega nacionalnega koordinatorja mreže Gorniških vasi pri Planinski zvezi Slovenije. Dejstvo je, da ima pri izdelavi takšne ocene bolj objektiven pristop kot projektna skupina, k čemur prispevajo tudi izkušnje sodelovanja v Mednarodnem upravnem odboru, še posebej vpogled v kakovost in karakteristike že sprejetih članic in kandidatke za sprejem ter kakšna stališča v postopkih sprejema v primeru mejnih situacij pri posameznih kandidatkah zavzema ta organ. Če PZS oceni, da pri predlagani potencialni kandidaturi občine (območja) lahko nastopijo takšne situacije, lahko v pripravo ocene k sodelovanju povabi zunanjega eksperta mreže. Pri izdelavi ocene sodeluje tudi vodja lokalne projektne skupine oziroma njeni člani. Pomemben pri pripravi ocene je tudi povzetek kakovosti obstoječega sodelovanja in povezovanja deležnikov v občini, saj na tem sloni tudi ocena, ali bo projekt uspešno implementiran ali pa gre zgolj za enkratno aktivnost.

Pozitivno poročilo je osnova za:

- nadaljevanje aktivnosti vodstva občine v pristopnem procesu;
- najavo potencialne kandidature, ki jo PZS izvede na sestankih Mednarodnega upravnega odbora.

Negativno poročilo pomeni zaključek vseh pristopnih aktivnosti oziroma za njihovo odložitve, če so ugotovljene pomanjkljivosti takšne, da je realno pričakovati njihovo odpravo.

V vsakem primeru mora poročilo obravnavati vodstvo občine in v primeru ugotovljenih neskladnosti ali pomanjkljivosti, te uskladiti s izdelovalcem poročila, Planinsko zvezo Slovenije.

3.3. Postopek priprave uradne kandidature in njena predstavitev Mednarodnemu upravnem odboru

3.3.1. NAJAVA KANDIDATURE

Na osnovi pozitivnega poročila Planinska zveza Slovenije na spomladanskem sestanku Mednarodnega upravnega odbora izvede najavo potencialne kandidature za sprejem kandidatke. Ta predstavitev obsega osnovne podatke o kandidatki, poudarke iz ugotovitev v poročilu ter slikovni del. Na morebitna vprašanja članov posreduje dodatna pojasnila, svoje mnenje pa poda tudi zunanji ekspert. V kolikor ni zaznati izrazito odklonilnega nasprotovanja članov odbora, se šteje, da kandidatka lahko pristopi k pripravi uradne kandidature. Morebitne pripombe iz razprave PZS posreduje kandidatki.

3.3.2. PRIPRAVA URADNE KANDIDATURE

Projektna skupina na osnovi kriterijev, preliminarne ocene ter z upoštevanjem vseh priporočil iz najave kandidature pristopi k pripravi uradne kandidature. Za pripravo kandidature projektna skupina izpolni poseben obrazec (priloga 1), ki zahteva več podrobnejših informacij in podatkov. Pri pripravi lahko sodeluje tudi PZS, če tako potrebo izrazi projektna skupina. Vsekakor je obvezno, da se ob pripravi prvega osnutka sestane projektna skupina s predstavnikom PZS, pregleda izdelek in se uskladi glede morebitnih potrebnih popravkov. Pri tem je izrednega pomena, da so v kandidaturi navedene rešitve za pomanjkljivosti, ki so bile navedene v poročilu ali v razpravi pri najavi kandidature na Mednarodnem upravnem odboru. Projektna skupina si mora za končno obliko oziroma vsebino kandidature vzeti potreben čas in v lokalnem okolju opraviti potrebno razpravo z ostalimi deležniki, ki se morajo soočiti s pripombami in biti soglasni glede predlaganih rešitev.

Po zaključku in uskladitvi končne oblike kandidature jo Planinska zveza Slovenije posreduje strokovnim sodelavcem Avstrijske planinske zveze, ki opravljajo administrativna opravila za Mednarodni upravni odbor. Ta obrazec kandidature posredujejo planinskim zvezam - članicam mreže Gorniških vasi, da kandidaturo podrobno pregledajo in posredujejo morebitna dodatna vprašanja.

Projektna skupina na osnovi posredovanih pripomb iz podrobnega pregleda kandidatur, ki so jo opravile planinske zveze, kandidaturo dopolni oziroma po potrebi samo podrobneje pojasni določena vprašanja ali izražene dileme. V kolikor Planinska zveza Slovenije oceni, da so posredovane vsebinske pripombe takšne, da bi lahko resno ogrozila kandidaturo, lahko predlaga Mednarodnemu upravnem odboru, da pošlje na obisk ožjo skupino članov, med katerimi je obvezno predstavnik planinske zveze, ki je izpostavila kritično vprašanje oziroma dilemo, da z obiskom na terenu pri kandidatki oblikuje ustrezno stališče. Pri obisku delegacije poleg članov projektne skupine in predstavnika vodstva občine (območja) sodeluje tudi predstavnik Planinske zveze Slovenije.

Delegacija Mednarodnega upravnega odbora je po končanem obisku in internem posvetovanju dolžna Planinski zvezi Slovenije posredovati poročilo s sklepnimi ugotovitvami. V kolikor so ugotovitve takega značaja, da je očitno, da kandidatura ne bo uspešna, PZS odstopi od predloga za sprejem, s čimer seznani kandidata.

3.3.3. PREDSTAVITEV URADNE KANDIDATURE MEDNARODNEMU UPRAVNEMU ODBORU

Uradno predstavitev kandidature izvede Planinska zveza Slovenije na spomladanskem zasedanju Mednarodnega upravnega odbora. Pred tem opravi še zadnja posvetovanja s projektno skupino. Pri sami predstavitvi posebno pozornost nameni odgovorom in dodatnim pojasnilom, ki so v kandidaturi izpostavljene glede na vprašanja in dileme posameznih članic Mednarodnega upravnega odbora. Pri tem lahko uporabi stališča in odločitve, ki jih je Mednarodni upravni odbor sprejel v primeru podobnih dilem pri kandidaturah drugih kandidatov in so bila sprejeta v njihov prid. Odločitev o potrditvi kandidature Mednarodni upravni odbor sprejme z javnim glasovanjem. Kandidatura je sprejeta, če zanjo glasuje večina članov Mednarodnega upravnega odbora, prisotnih na seji, oziroma z upoštevanjem glasov tistih odsotnih, ki so svoj glas (za/proti) najavili pisno.

3.3.4. PRIDOBITEV KONČNE POTRĐITVE KANDIDATURE V ORGANIH UPRAVLJANJA OBČINE IN LOKALNEGA PREBIVALSTVA

Vodstvo občine je dolžno po uradni potrditvi kandidature na Mednarodnem upravnem odboru izvesti ustrezno predstavitev na organih odločanja v občini (občinski svet, vodstvo LTO, svetu oziroma svetih krajevnih skupnosti, v kolikor v mrežo gorniških vasi ne vstopa celotno območje občine).

Potrditev med lokalnim prebivalstvom se izvede v okviru običajnih postopkov obravnave lokalne problematike – na zborih krajevnih skupnosti.

Dokazila (poročila o izvedenih obravnavah in sprejetih sklepih) vodstvo občine dostavi Planinski zvezi Slovenije, vendar ne kasneje kot 30 dni pred končno predstavitvijo kandidatke na Mednarodnem upravnem odboru.

V primeru, da med članice mreže Gorniških vasi ne vstopa celotno območje občine, ampak samo njen del, je zasnova, kako upravljati tako območje, izrednega pomena. Glede na dejstvo, da v večini občin krajevne skupnosti niso pravne osebe, organi upravljanja (svet krajevnih skupnosti) pa nimajo izvršne moči, je odgovornost vodstva občine pri upravljanju v mrežo vključenega dela občine toliko večja; predvsem v podpiranju dela projektne skupine ter vgrajevanju njenih smiselni predlogov in zahtev v občinske politike. Zaradi tega imata občina ali javni zavod s področja turizma (LTO) svojega predstavnika v projektni skupini.

3.4. Priprava končne predstavitve kandidatke pred Mednarodnim upravnim odborom

Osnova za pripravo končne predstavitve kandidatke pred člani mednarodnega upravnega odbora je uradna potrditev kandidature.

Planinska zveza Slovenije projektni skupini posreduje vse pripombe, mnenja ali priporočila, ki so jih člani Mednarodnega upravnega odbora podali na seji, kjer so uradno potrjevali kandidaturo. Projektna skupina jih je dolžna upoštevati pri pripravi in izvedbi končne predstavitve na jesenskem zasedanju Mednarodnega upravnega odbora. Predstavitev ni zgolj formalnost, ampak priložnost, da kandidatka v njej pokaže resnično pripadnost vseh upravljavskih struktur in lokalnega prebivalstva poslanstvu Gorniških vasi z argumenti, ki potrjujejo izpolnjevanje kriterijev za vstop. Je tudi priložnost za predstavitev lokalnih posebnosti, ki izvirajo iz gorniške ali kulturne tradicije, ali posebnosti kraja, ki ga loči od drugih kandidatov ali že obstoječih članic.

Pri pripravi predstavitve mora projektna skupina upoštevati naslednje:

- jezik predstavitve in drsnic je nemški;
- predstavitev je omejena na največ 30 minut;
- uvodni nagovor naj ima župan ali županja občine oziroma dela občine, ki vstopa;
- predstavitev naj izvede oseba, ki tekoče obvlada nemški jezik, ima sposobnost suverena nastopanja in je sposobna podati predstavitev s podrobnejšimi dodatnimi pojasnili kot je to navedeno na drsnicah;
- bistvenega pomena je jasna navedba razlogov, zaradi česar občina ali njen del želi postati članica Gorniških vasi;
- pomembno je poudarjanje gorniških kompetenc in gorniške tradicije kandidatke, ne pa kot bistveni element izpostavljati pričakovanja (zgolj) na turističnem področju.

Po izvedeni predstavitvi člani delegacije odgovarjajo na dodatna vprašanja članov Mednarodnega upravnega odbora in so na voljo za podrobnejša pojasnila. Za tem se umaknejo in člani mednarodnega odbora v interni razpravi (po potrebi z dodatnimi pojasnili Planinske zveze Slovenije) sprejmejo končno odločitev. V kolikor so dosledno izvedeni vsi predhodni postopki, je pričakovati pozitivno odločitev, ki jo člani Mednarodnega upravnega odbora takoj sporočijo delegaciji kandidatke.

3.5. Priprava svečanega pristopnega dogodka nove članice

Po formalni potrditvi članstva občine (območja) v mrežo Gorniških vasi mora lokalna projektna skupina:

- določiti datum svečanega pristopnega dogodka (najkasneje do 31. januarja tekočega leta, v kolikor je bila predstavitev in formalni sprejem izveden v decembru preteklega leta) in ga sporočiti Planinski zvezi Slovenije, ki termin posreduje članom Mednarodnega upravnega odbora in po potrebi izvede terminske uskladitve;
- takoj po formalnem vstopu začeti s vsebinsko pripravo predstavitvene knjižice, ki mora biti izdana vsaj teden dni pred izvedbo pristopnega dogodka;
- začeti z vsebinsko pripravo pristopnega dogodka.

3.5.1. DATUM IN KRAJ SVEČANEGA PRISTOPNEGA DOGODKA

Projektna skupina mora pri izbiri datuma pristopnega dogodka upoštevati:

- preko Planinske zveze Slovenije uskladiti datum pristopnega dogodka z ostalimi kandidatkami, ki v tem letu vstopajo v mrežo;
- vstopni dogodek naj bo izveden izven glavne poletne sezone, torej do konca maja ali po 15. septembru tekočega leta zaradi udeležbe predstavnikov pristojnega ministrstva RS, sekretariata Alpske konvencije in članov Mednarodnega upravnega odbora;
- če je možno, se pristopni dogodek poveže (združi) s kakšnim drugim pomembnim dogodkom za novo članico;
- za izvedbo pristopnega dogodka se izbere lokacijo, ki najbolje odraža osnovne značilnosti Gorniške vasi s poudarkom na vključitvi lokalnega prebivalstva.

3.5.2. VSEBINSKA IN TEHNIČNA PRIPRAVA PREDSTAVITVENE KNJIŽICE

Nameni predstavitvene knjižice so:

- v strnjeni obliki predstaviti vse, kar kraj kot Gorniška vas ponuja in je pogosto odkritje tudi za lokalno prebivalstvo;
- poleg strnjene informacije za tuje obiskovalce je tudi odlično promocijsko gradivo, ki ga uporabljajo tako planinske zveze, članice mreže, kot druge Gorniške vasi za medsebojno promocijo in informiranje;
- je informativno-promocijsko gradivo, ki ga uporabljajo projektni partnerji, turistični informatorji ter drugi deležniki, ki se ukvarjajo s turizmom in drugimi vsebinami pri urensičevanju poslanstva Gorniških vasi.

BERGSTEIGER
DÖRFER
GORNİŠKE VASI

Luče

Gnezdo sredi gora

alpenverein
österreich

DAV
Deutscher Alpenverein

Berge erleben
AVS
ALPENVEREIN SÜDTIROL

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Slika 7. Naslovnica
predstavitvene knjižice ob
vstopu občine Luče v mrežo
Gorniških vasi

OBVEZNE VSEBINE PREDSTAVITVENE KNJIŽICE

Uvodni nagovori:

- predstavnik stalnega sekretariata Alpske konvencije;
- predstavnik Planinske zveze Slovenije;
- župan občine;
- predstavnik lokalnega planinskega društva.

Opisi:

- lokacija in pomembnejši vrhovi gora v kraju;
- podatki o planinskih kočah;
- možnosti dostopov z javnimi prevoznimi sredstvi.

Kratek pregled zgodovinskega razvoja kraja:

- nastanek kraja;
- demografski razvoj;
- spremembe gospodarskih dejavnosti skozi zgodovino;
- nastanek planinskega in ostalih društev ter njihova sedanja aktivnost;
- druge posebnosti (tradicija, običaji, naravne znamenitosti, kulturna dediščina).

Možnosti izvajanja gorskih športov in tur v poletnem in zimskem obdobju:

- opis gornških, pohodniških in drugih tur ter možnosti izvajanja drugih aktivnosti;
- informacije o možnosti nakupa planinskih kart, pohodniške opreme ipd.
- informacije o možnosti pridobitve ažurnih informacij o vremenskih, snežnih in drugih razmerah v gorah, odprtih planinskih kočah;
- ostale informacije, povezane z gornško in turistično dejavnostjo;
- alternativne možnosti preživljanja dopusta v primeru slabega vremena s poudarkom na ogledu kulturnih in drugih znamenitostih kraja;
- priporočila za varno izvajanje gornških tur.

Vpis partnerjev projekta

- vneseni morajo biti podatki o partnerjih namestitvenih, storitvenih dejavnosti ter drugih ponudnikih-partnerjih).

Publikacija lahko poleg navedenih vključuje tudi druge informacije po presoji projektne skupine.

Tehnično oblikovanje brošure

Tehnično oblikovanje brošure je predpisano z usmeritvami Mednarodnega upravnega odbora in jih mora grafični oblikovalec obvezno upoštevati. Knjižica praviloma izide v treh jezikih: v slovenskem, nemškem in italijanskem jeziku, dodatno pa lahko tudi v angleškem jeziku.

Ponatis brošure

V primeru ponatisa je predhodno potrebno preveriti morebitne spremembe usmeritev iz tega priročnika, posebej glede logotipov planinskih zvez in ostalih podpornikov projekta ter najnovejšega stanja števila članic mreže Gornških vasi.

Planinska zveza Slovenije v fazi priprave predstavitvene brošure tesno sodeluje s projektno skupino z nasveti, s ciljem čim bolj celovito predstaviti najpomembnejše vsebine in podrobnosti, ki obiskovalcu novo Gorniško vas predstavi v zanimivi in privlačni obliki.

3.5.3. VABILO NA PRISTOPNI DOGODEK

Projektna skupina v fazi priprave pristopnega dogodka sodeluje z vodstvom občine, Planinsko zvezo Slovenije in lokalnimi dejavniki.

Pristopni dogodek je priložnost za vsako novo članico mreže Gorniških vasi, da v njegovi izvedbi pokaže vse tisto, kar je zanj specifično, posebno, tradicionalno in povezano z zgodovino ter načinom življenja in kulturo, kar lahko na najbolj žlahten način predstavi z lokalnimi izvajalci.

Slika 8: Primer vabila na slovesnost ob vstopu kandidata v članstvo mreže Gorniških vasi; (vabilo ob vstopu KS Dovje-Mojstrana v mrežo Gorniških vasi)

Ob pogoju, da je datum pristopnega dogodka že predhodno najavljen (do 31. januarja tekočega leta) in so o njem informirani vsi člani Mednarodnega upravnega ter izvršnega odbora, je skrajni rok za pošiljanje končnih vabil 45 dni pred samim dogodkom.

Na dogodek se vabi:

- župana pristojne občine,
- predsednika Planinske zveze Slovenije,
- v kolikor gre za del območja občine (krajevna skupnost, se vabi lahko tudi predsednika tega območja).

Na vabilu mora biti jasno in nedvoumno napisano:

- za kakšen dogodek gre;

- kdaj in kje bo dogodek;
- njegova struktura (uradni del in ogled lokalnih posebnosti).

Pomembni podatki na vabilu so še:

- možnost dostopa z javnimi prevoznimi sredstvi s povezavo na vozne rede;
- naslov, na katerega udeleženci potrdijo udeležbo in po možnosti kontaktno osebo za posredovanje dodatnih informacij;
- informacije o ponudnikih nastanitvenih in prehrabnih kapacitet (**praviloma partnerji projekta**);
- podatki o drugih posebnosti, če obstajajo (možnost parkiranja ...).

Pri grafičnem oblikovanju je potrebno upoštevati:

- uporabo logotipa Gornjskih vasi/Bergsteigerdörfer v obvezni obliki;
- uporabo logotipov vseh planinskih zvez-partneric mreže Gornjskih vasi (ÖAV, DAV, AVS, CAI, SAC in PZS).

3.5.4. PROJEKTI PARTNERJI

Projektni partnerji so tisti ponudniki storitev (nastanitvene kapacitete, gostinske storitve, izvajalci prevozov, planinske koč, prodajalne planinske in športne opreme, gorski vodniki, kulturne institucije ipd.), ki so aktivno vključeni v razvoj projekta v kraju in posebej podpirajo njegovo poslanstvo.

Projektni partnerji so običajno tisti deležniki v kraju, s katerimi pridejo v stik obiskovalci, zato je pomembno, da jim lahko posredujejo vse osnovne informacije s področja ponudbe v kraju glede na njihova specifična pričakovanja. Partnerji projekta so lahko poslovni subjekti, ki imajo sedež dejavnosti na območju članice oziroma opravljajo svojo dejavnost na njenem območju. V kolikor ima tak subjekt več dejavnosti, nobena ne sme biti v nasprotju z osnovnim poslanstvom gornjske vasi.

Projektni partnerji na pristopnem dogodku prejmejo posebno tablico, ki jo kot vidni znak namestijo na pročelje stavbe oziroma urada, v katerem opravljajo storitve. Zato mora biti dogovor o njihovem statusu sklenjen pred pristopnim dogodkom. Obveznosti, odgovornosti in pristojnosti projektnih partnerjev ter podpora njihovi dejavnosti s strani Gornjske vasi in Planinske zveze Slovenije so opredeljene v posebni pogodbi (več v podpoglavju v nadaljevanju).

3.5.4.1 Uporaba blagovne znamke Gornjske vasi/Bergsteigerdörfer za označevanje prehrabnih izdelkov in izdelkov drobne obrti

Partnerji projekta, ki izdelujejo ali pridelujejo prehrabne izdelke (med, mlečni proizvodi, kruh, pecivo, sadni sokovi, žgane pijače, suhomesnati izdelki ipd.) ali izdelujejo izdelke domače obrti (pletenine, izdelki iz lesa, spominki ipd.), imajo pravico, da te izdelke označijo z logotipom Gornjskih vasi pod pogoji, da so surovine za izdelavo izdelkov lokalnega izvora oziroma so iz surovin s širšega območja, vendar so v celoti izdelani ali predelani na območju Gornjske vasi ter imajo svojo dejavnost ustrezno urejeno po predpisih.

3.5.5. IZVEDBA PRISTOPNEGA DOGODKA

Pri izvedbi pristopnega dogodka je potrebno upoštevati naslednje usmeritve:

- uradni del dogodka naj bo dolg največ 90 minut (pozdravni nagovori, predstavitve, kulturni program, podpis pristopnih dokumentov);
- vrstni red govornikov se določi po tem, ko potrdijo prisotnost;
- zagotovljen mora biti prevod nagovorov v nemški in italijanski jezik;
- ustrezno je potrebno označiti prireditveni prostor (zastave, logotipi);
- pripravljen mora biti prostor za podpis pristopnega dokumenta (dokument zagotovi PZS);
- pripravljene morajo biti označevalne tablice za projektne partnerje (zagotovi PZS);
- zagotovljeno mora biti spremstvo tujih gostov po jezikovnih skupinah;
- v kulinarinem delu naj pride do izraza lokalna kulinarika;
- gostje prejmejo darilno vrečko, v kateri je predstavljena brošura, lahko simboličen spominek in druga promocijska gradiva, po možnosti prvenstveno projektne partnerjev.

Memorandum med občino in Planinsko zvezo Slovenije podpišeta župan občine in predsednik PZS. Podpis je običajno na vrsti pred zadnjo tretjino pristopne slovesnosti.

Po uradnem delu sledi program za goste v organizaciji prireditelja, ki je naveden že v vabilu, na primer ogled kraja, krajevnih znamenitosti ali naravnih posebnosti.

3.6. Aktivnosti po izvedenem pristopu nove članice v mrežo Gorniških vasi

3.6.1. PROGRAM SPREMLJANJA IZVAJANJA PROJEKTA IN RAZVOJNIH AKTIVNOSTI

Izdelava programa spremljanja izvajanja projekta in razvojnih aktivnosti je osnovni dokument, ki služi vsem dejavnikom v občini oziroma na območju, ki je vključeno v mrežo Gorniških vasi, kot smernica za izvajanje projekta na vseh ravneh. Zato je pomembno, da pri njegovi izdelavi sodelujejo vsi, ki bodo te aktivnosti izvajali. Naloga projektne skupine je, da proces priprave koordinira in periodično izvaja kontrolo nad uresničevanjem ter temu primerno izdela poročila in priporočila. Izvajanje poslanstva Gorniških vasi ne zahteva vzporedne organizacijske strukture, ampak morajo biti potrebne aktivnosti vključene v redne programe dela vseh vključenih deležnikov, to je občine, lokalne turistične organizacije in vseh projektne partnerjev.

3.6.2. PODATKI IN VSEBINE PROGRAMA SPREMLJANJA NA RAVNI PROJEKTNE SKUPINE

Vsaka kandidatka v fazi pristopa ugotavlja, da ima poleg prednosti in glavnih argumentov, na osnovi katerih je bila sprejeta v članstvo mreže Gorniških vasi, tudi določene pomanjkljivosti. Običajno so te zaznane v t. i. »mehkih vsebinah«.

3.6.2.1 Osnovni podatki za pripravo programa:

- analiza ugotovljenih pomanjkljivosti iz obdobja priprave kandidature;
- analiza pripomb in predlogov v fazi kandidature (pripombe strokovnih presojevalcev, pripombe in predlogi planinskih zvez in članov Mednarodnega upravnega odbora);
- pripombe in predlogi iz razprave v fazi sprejema na Mednarodnem upravnem odboru;
- pripombe in predlogi lokalnih deležnikov in projektnih partnerjev.

Pomanjkljivosti, ugotovljene iz obdobja priprave kandidature

Ob pripravi kandidature projektna skupina pripravi poglobljeno in objektivno analizo poslanstva mreže Gorniških vasi ter vseh kriterijev, ki jih morajo članice izpolnjevati (ne samo v trenutku vstopa ampak tudi v daljšem obdobju članstva) in to zabeleži v ustreznem zapisu.

V njej so zabeležena vsa dejstva, zlasti o dejanski povezanosti in sodelovanju najpomembnejših lokalnih deležnikov ter njihovi resnični usmeritvi in podpori uresničevanju poslanstva Gorniških vasi. Posebno pomembno je, da so v tej analizi navedena tudi mnenja tistih, ki so nasprotovali vstopu kraja med članstvo Gorniških vasi ter razlogi nasprotovanja, saj je to osnova za pogovore z njimi in potencialno spremembo njihovega pogleda na nadaljnji razvoj projekta. Pomembno je, da so vse ugotovitve oziroma opis stanja iz tega obdobja ustrezno pisno dokumentirane, da si jih v fazi priprave programa lahko ustrezno obravnava in predloge rešitev uvrsti v program.

Pripombe, predlogi in priporočila zunanjih presojevalcev kandidature

Običajno zunanji presojevalci kandidature svojo pozornost usmerijo v oceno izpolnjevanja osnovnih kriterijev kandidatur, v svojem poročilu pa pogosto navedejo tudi ugotovljene pomanjkljivosti in izdajo priporočila. V kolikor imajo tak značaj, da bi resno vplivale na uspešnost kandidature, jih mora projektna skupina upoštevati in po možnosti odpraviti že v fazi kandidature. Pripombe in predlogi, ki jih podajo planinske zveze v fazi obravnave kandidature, morajo ustrezen odziv dobiti že v zaključni predstavitvi kandidatke. Vse, ki so smiselne in v skladu s poslanstvom Gorniških vasi, naj bodo uvrščene v program aktivnosti po sprejetju v članstvo.

Pripombe in predlogi iz razprave članov mednarodnega odbora pri predstavitvi kandidatke

V kolikor je celotni pristopni postopek izveden v skladu s protokolom, potem v zaključni predstavitvi s strani članov mednarodnega odbora ni pričakovati novih tehničnih predlogov ali priporočil. Kljub temu pa naj bo projektna skupina, ki izvaja predstavitev, pozorna tudi na vprašanja članov odbora, ki pogosto kažejo na to, kje člani odbora vidijo določene pomanjkljivosti oziroma področja za izboljšanje. Zato je smiselno, da se takšna vprašanja ali izpostavljene dileme upošteva pri pripravi programa.

3.6.2.2 Vključevanje pobud in sklepov mednarodnega odbora Gorniških vasi

Nacionalni nosilci - planinske zveze držav članic združenja in oba mednarodna organa upravljanja Gorniških vasi/Bergsteigerdörfer/ spremljata izvajanje projekta tako na nacionalni ravni kakor tudi na splošnem razvojnem področju. Zaradi sprememb v družbenem

okolju in drugih dejavnikov, ki vplivajo na izvajanje poslanstva projekta, Mednarodni upravni odbor sprejema določene pobude, razvojne usmeritve in druge sklepe, ki so jih nacionalni nosilci in vse članice mreže dolžni spoštovati in vključiti v svoje delo. Dolžnost projektih skupin članic je, da svoj program spremljanja stalno dopolnjujejo z aktivnostmi za realizacijo navedenih sklepov in usmeritev.

3.6.2.3 Lokalna turistična organizacija in vključevanje poslanstva Gorniških vasi v strategijo razvoja lokalnega turizma

Poslanstvo Gorniških vasi se mora odražati tudi v poslovnem načrtu delovanja lokalne turistične organizacije. Lokalna turistična organizacija je poleg organov upravljanja občine (župan, občinski svet) in sveta krajevne skupnosti najpomembnejša institucija, saj so v njeno delovanje in programe dela vključeni vsi dejavniki, ki so pomembni za implementacijo poslanstva Gorniških vasi na območju občine. Pri tem niso mišljeni samo ponudniki in izvajalci storitev s področja turizma, ampak tudi drugi: kmetje, ponudniki s področja drobnega gospodarstva in obrti, izvajalci prevoznih storitev, izvajalci s področja gorskega vodništva, predstavniki planinskih društev, ponudniki lokalnih prehrambnih izdelkov, predstavniki kulturnih institucij idr. Zato je pomembno, da projektna skupina predloge in naloge iz programa spremljanja v čim večji meri vključi v pripravo letnega načrta dela lokalne turistične organizacije in ob tem zagotovi finančno podporo ter jasno razmeji, kaj morajo storiti lokalna društva (katerih predstavniki so člani projektne skupine), katere aktivnosti pa se bodo izvajale na drugih ravneh (LTO, organi upravljanja občine).

3.6.2.4 Program stalnega izobraževanja projektnih partnerjev

Projektni partnerji so tisti lokalni dejavniki, s katerimi se obiskovalci Gorniške vasi ob prihodu najprej srečajo. Zato je pomembno, da so o vseh vsebinah mreže Gorniških vasi vsaj okvirno seznanjeni, medtem ko morajo o izvajanju projekta v domačem kraju vedeti bistveno več. Predvsem je pomembno, da obiskovalec pri projektnem partnerju lahko pridobi naslednje podatke:

- osnovne podatke o kraju (na razpolago mora imeti predstavitveno brošuro in brošuro o zgodovini gorniške dejavnosti);
- o stanju planinskih poti in odprtosti planinskih koč na območju;
- vozne rede avtobusov (vlakov) in podatke o taksi službah;
- o možnosti ogleda lokalnih zanimivosti (muzeji ...) in odpiralnih časih;
- aktualne zanimivosti in možnosti ogleda v bližnji okolici.

Izredno pomembno je, da projektna skupina ohranja stalen stik s projektnimi partnerji ter v okviru programa aktivnosti pripravi tudi program njihovega izobraževanja s poudarkom na navedenih vsebinah, in sicer praviloma dvakrat letno – pred začetkom poletne in zimске sezone. Izvajalci usposabljanja so praviloma člani projektne skupine ob pomoči zunanjih izvajalcev – predstavnikov planinskih društev, društev gorskih reševalcev, predstavnikov upravljavcev zavarovanih območij, upravljavci lokalnih blagovnih znamk ipd. Planinska zveza Slovenije bo takšna izobraževanja izkoristila za predstavitev novosti na mednarodnem področju vodenja mreže Gorniških vasi.

3.6.2.5 Program aktivne udeležbe na dogodkih, pomembnih za izvajanje Gorniških vasi in Alpske konvencije

Planinska zveza Slovenije, ministrstvo, pristojno za izvajanje Alpske konvencije ter druge organizacije (npr. Cipra Slovenija, info točke Alpske konvencije v Sloveniji) občasno organizirajo dogodke, ki prinašajo nova znanja in informacije. Stalno izobraževanje ter utrjevanje vlo-

ge in pomena Alpske konvencije ter poslanstva Gorniških vasi je ena izmed zelo pomembnih aktivnosti za uspešno delovanje; ne samo v projektni skupini ampak tudi za ustrezno prenašanje na sodelavce v občini, člane sodelujočih institucij ter še posebno na projektne partnerje. Zato je pomembno, da se takih dogodkov udeleži vodja projektne skupine in vsaj nekaj članov.

3.6.2.6 Aktivna udeležba na letnih srečanjih Gorniških vasi

Mednarodni upravni odbor glede na izraženi interes posameznih članic vsako leto izbere organizatorja letnega srečanja vseh članic mreže Gorniških vasi. Program srečanja je oblikovan tako, da v strokovnem delu izbrani predavatelji predstavijo nosilne teme iz vnaprej določenih področij, v praktičnem delu pa sledi strokovna ekskurzija po občini gostiteljici. Poleg programa je izredno pomembno neformalno srečanje udeležencev, ki je priložnost za izmenjavo izkušenj in primerov dobrih praks, kar projektna skupina lahko koristno uporabi pri svojem nadaljnjem delu.

3.6.2.7 Priprava koledarja prireditev in dogodkov, povezanih s poslanstvom Gorniških vasi

Objava prireditev in dogodkov v Gorniških vaseh v zimski ter letni sezoni je eden izmed najbolj učinkovitih mehanizmov za promocijo članic in še posebno partnerjev projekta v njih. Zato je posebna naloga projektne skupine, da do 31. marca tekočega leta pripravi koledar oziroma napovednik dogodkov za poletno sezono in do 31. oktobra tekočega leta za zimsko sezono. Dogodki morajo biti v duhu poslanstva Gorniških vasi.

3.6.2.8 Sistem kontrolnih mehanizmov izvajanja poslanstva Gorniških vasi na vseh ravneh

V okvir letnega programa svojega dela mora projektna skupina vgraditi tudi kontrolne parametre, s katerimi bo preverjala dejansko izvajanje. V letno presojo izvajanja morajo biti zajeti vsi lokalni deležniki - od vodstva občine, krajevnih skupnosti, vključenih društev in organizacij do projektnih partnerjev.

Za partnerje je smiselno uvrstiti v periodično presojo:

- obseg izvedbe zaupane naloge oziroma izvedenih aktivnosti;
- (ne)proaktiven pristop k uresničevanju poslanstva Gorniških vasi;
- udeležba na razširjenih sestankih, izobraževanjih in drugih aktivnostih, ki jih organizira projektna skupina, Planinska zveza Slovenije, pristojno ministrstvo ali druge organizacije.

Projektna skupina opravi zgoraj navedeno evalvacijo enkrat letno in o ugotovitvah pripravi ustrezno poročilo. V primeru, da se med letom kdo od projektnih partnerjev odloči za odstop od podpore projektu, se v poročilu navede vzroke za tako dejanje. Poročilo mora obravnavati vodstveni organi občine oz. krajevnih skupnosti, zbor krajanov in občni zbori vključenih društev.

Program presoje na predlog projektne skupine sprejme ustrezen organ občine.

Poročilo prejme tudi Planinska zveza Slovenije, ki na vsaka tri leta izvaja presojo oziroma evalvacijo v posameznih Gorniških vaseh. V primeru drugačnih usmeritev Mednarodnega upravnega odbora se presoja na nacionalni ravni temu prilagodi.

3.6.3. NALOGE IN VSEBINE PROGRAMA DELA OBČINE PO VSTOPU V MREŽO

Projektna skupina mora biti povezovalec in koordinator aktivnosti na območju Gorniške vasi, ni pa organ, ki bi imel izvršno moč in razpolagal s finančnimi sredstvi. Zato je izredno pomembna vloga občine, župana in institucij, katerih ustanovitelj je občina, ki morajo sodelovati pri oblikovanju programa in njegovem sprejetju na ustreznem organu občine.

Med njihove osnovne naloge uvrščamo:

- aktivno sodelovanje pri pripravi programa aktivnosti odpravljanja pomanjkljivosti in njihovo uvrstitev v razvojne in proračunske dokumente občine oziroma lokalne turistične organizacije;
- vključevanje temeljnih določil in poslanstva Gorniških vasi v občinske razvojne programe, še posebej v OPN in druge dokumente, ki so vsebinsko vezani na ta temeljni prostorski akt občine;
- potrjevanje letnih programov dela projektne skupine in po uskladitvi vključitev posameznih nalog v program dela institucije, katerih ustanovitelj je občina;
- spremljanje in spodbujanje dela projektne skupine ter ustvarjanje pogojev za njeno stalno, aktivno delovanje ter plačilo letnega prispevka za članstvo mreže Gorniških vasi v mednarodnih institucijah ter zagotavljanju pokrivanja stroškov dogovorjenih aktivnosti (npr. izdaj brošur);
- v okviru pristojnosti vključevanje v izvajanje poslanstva Gorniških vasi vseh lokalnih deležnikov in institucij, katerih ustanovitelj je občina;
- enkrat letno obravnavanje izvajanja poslanstva Gorniških vasi na seji občinskega sveta;
- aktivno sodelovanje na dogodkih, izobraževanjih in delavnicah, namenjenih Gorniškim vasem, ki jih organizira Planinska zveza Slovenije (kontaktna in info točka Alpske konvencije v Sloveniji), letnih srečanjih Gorniških vasi ter srečanjih s predstavniki Gorniških vasi treh obmejnih regij (avstrijske Koroške, Furlanije Julijske krajine in Slovenije) v okviru Alpskega foruma Julius Kugy;
- ob menjavi občinskega vodstva izvedba ustrezne primopredaje stanja na področju izvajanja poslanstva Gorniških vasi novemu vodstvu.

3.6.4. NALOGE IN VSEBINE PROGRAMA DELA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE V OKVIRU SPREMLJANJA DELOVANJA ČLANIC MREŽE GORNIŠKIH VASI IZ SLOVENIJE

Planinska zveza Slovenije kot nacionalni nosilec in koordinator mreže Gorniških vasi v Sloveniji ima pravico in odgovornost, da predlaga kandidate za vstop v mrežo, po drugi strani pa tudi dolžnost in odgovornost predlagati, da se določena članica zaradi nespoštovanja poslanstva oziroma odklonov od temeljnih kriterijev mreže iz nje izloči. Cilj mreže Gorniških vasi ni čim večje število članic, pač pa njihova kakovost in predanost poslanstvu.

Osnovni razlogi za izločitev so:

- grobo kršenje obveznih in ciljnih kriterijev za vstop v mrežo (npr. načrtovanje in izvedba hotelskih ali apartmajskih naselij, smučarskih centrov, adrenalinskih parkov ipd.);
- po vstopu v mrežo vlada popolno mrtvilo na vseh področjih, projektna skupina ne deluje, poslanstvo mreže ni vgrajeno v občinske prostorske in razvojne dokumente;

- spremembe v občinskem vodstvu, ki ima drugačne razvojne načrte, ki ne vključujejo poslanstva mreže.

V okviru pristojnosti in odgovornosti Planinska zveza Slovenije tekoče spremlja dogajanja in aktivnosti v vsaki članici ter glede na ugotovitve z razgovori, vzpodbujanjem in drugimi aktivnostmi poskuša preprečiti, da do zgoraj navedenih situacij ne prihaja.

Naloge Planinske zveze Slovenije so:

- svetovanje in pomoč pri pripravi programa aktivnosti projektne skupine s poudarkom na vlogi in pomenu lokalnega planinskega društva;
- sodelovanje z vodstvi občin pri vključevanju poslanstva v razvojne dokumente občine, OPN in razvojne dokumente lokalnih deležnikov (LTO, AS, PD ...);
- izvedba izobraževanja deležnikov (občina, lokalne organizacije, projektni partnerji) o osnovnem poslanstvu Gorniških vasi, spremembah in novostih, dogovorjenih na mednarodni ravni, tematiki letnih srečanj Gorniških vasi in drugih pomembnih vprašanjih);
- izdelava mehanizma monitoringa za izvajanje poslanstva Gorniških vasi na vseh ravneh (občina, projektna skupina, lokalni deležniki in projektni partnerji) ter izvedba nadzora vsaka tri leta v vsaki Gorniški vasi;
- na osnovi izvedenega monitoringa izdelava poročila in priporočil glede na ugotovljeno stanje;
- priprava dokumentov in gradiv za izvajanje promocijskih aktivnosti Gorniških vasi ter za vključevanje projekta v sektorske in nacionalne programe ter sodelovanje in predstavitve na dogodkih, povezanih s temo;
- izvedba povezovanja Gorniških vasi na regionalni ravni v okviru Alpskega foruma Julius Kugy (članice: Planinska zveza Slovenije, deželna planinska zveza avstrijske Koroške in deželna planinska zveza Furlanije Julijska krajine);
- vodenje in koordinacija projekta ter delovanja nacionalnega upravnega odbora;
- vzdrževanje spletne strani Planinske zveze Slovenije s posebnim zavihkom za Gorniške vasi in njeno povezavo na splošno spletno stran Bergsteigerdörfer.org;
- v okviru spletne strani objavljati osnovne informacije o članicah v Sloveniji in njihovih projektnih partnerjih;
- objavljati koledar prireditev in napovedi dogodkov v posameznih članicah;
- objavljati in posredovati izjave za javnost o pomembnejših dogodkih v članicah na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju.

3.7. Nacionalni upravni odbor Gorniških vasi v Sloveniji

Nacionalni odbor Gorniških vasi (NOGV) je neformalni posvetovalni organ, ki pomaga Planinski zvezi Slovenije, nosilcu projekta Gorniške vasi (Bergsteigerdörfer) v Sloveniji, pri upravljanju in razvoju projekta ter koordiniranju aktivnosti med članicami, kandidati za članstvo ter mednarodnim upravnim in izvršnim odborom mreže Gorniških vasi. Člani so predstavniki PZS, predstavniki članic Gorniških vasi iz Slovenije in predstavnik kontaktne točke Alpske konvencije v Sloveniji.

Osnovne naloge Nacionalnega upravnega odbora Gorniških vasi v Sloveniji :

- spremljanje izvajanja projekta v Sloveniji oziroma v Gorniških vaseh v Sloveniji v fazi pristopa in po sprejetju v mrežo;
- izdelava, potrjevanje in izvedba aktivnosti na osnovi ugotovljenega stanja;
- izmenjava izkušenj in primerov dobre prakse med posameznimi Gorniškimi vasmi;
- izdelava, potrjevanje in izvedba aktivnosti na osnovi usmeritev mednarodnega upravnega odbora (MUO) in mednarodnega izvršnega odbora (MIO);
- priprava programa letnih aktivnosti na področju odnosov z javnostmi doma in v tujini;
- seznanitev z ukrepi PZS za članice, ki ne spoštujejo kriterijev in poslanstva mreže Gorniških vasi;
- zagotovitev podpore projektu Gorniških vasi s strani ministrstev, pristojnih za turizem in prostor ter izvedba aktivnosti za večjo prepoznavnost;
- seznanitev s poročili PZS in predlogi za mednarodno upravljavsko raven;
- priprava tematike za letno srečanje Gorniških vasi in organizacija srečanja, kadar je to predvideno v Sloveniji;
- sprejemanje pridruženih članov, ki imajo status kandidata za sprejem v mrežo Gorniških vasi;
- zagotavljanje finančne vzdržnosti izvajanja projekta Gorniških vasi v Sloveniji (s prispevki članic in projektnih partnerjev ter finančnimi sredstvi iz drugih virov);
- druge aktivnosti, za katere se soglasno odločijo člani **Nacionalnega upravnega odbora Gorniških vasi v Sloveniji.**

Sklep

Smernice, ki so navedene v tem priročniku, so osnova za delovanje obstoječih članic mreže Gorniških vasi in v pomoč pri odločanju potencialnih kandidatov za vstop v mrežo. Ob tem je potrebno poudariti, da je nadaljnji razvoj politik in poslanstva Gorniških vasi odvisen od številnih dejavnikov. Zato odločanje o smereh nadaljnjega razvoja ne more biti samo odgovornost organov mreže - tako na mednarodni kot nacionalni ravni, ampak morajo predlogi prihajati tudi iz lokalnih okolij. Pri tem je pomembno, da so vse pobude in predlogi v smeri krepitve osnovnih temeljev poslanstva Gorniških vasi. Vsem županom, članom projektnih skupin in prebivalcem Gorniških vasi v Sloveniji gre zahvala za njihovo delo in prizadevanja, da razvoj teh vasi usmerjajo v skladu z zgoraj navedenim.

Vas Kal - Baška grapā (avtor Miro Eržen).

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

ALPENKONVENTION
CONVENTION ALPINE
ALPSKA KONVENCIJA
CONVENZIONE DELLE ALPI

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

BERGSTEIGER
DÖRFER
GORNISKE VASI